

τῶ κέ. τῶν διγ. βιβ. τιτ. β. διγ. ια. καὶ ιγ. φησί, ἦτοι βιβ. κη. τιτ. ια. τὸ αὐτὸ νόησον καὶ περὶ τοῦ ἐναγομένου τῆ φουρή, ὅτε μάλιστα οὗτος οὐτε ἐπάγει δύναται ὄρκον, ὡς ὁ Οὐλπιανὸς ἐν τῷ εἰρημένῳ βιβλίῳ καὶ τίτῳ διγ. ια. φησί. [Sch. n. III. 187.]

Τοῦ Ἐναντιοφανοῦς. Εἰσὶ θέματα, ἐν οἷς εὐλόγως καὶ ἀζημίως τὸν ὄρκον τις παραιτεῖται, ὡς ἐπὶ τοῦ μὴ θέλοντος τὸν ἐν λίτεμ ὁμοῖαι, ἀλλὰ τὸ διαφέρον λαβεῖν, ὡς βιβ. μγ. τιτ. κδ. διγ. ιε. καὶ οἱ κηδεμόνες καὶ οἱ νέοι οὐκ ἀναγκάζονται μὲν, ἐκόντες δὲ τὸν ἐν λίτεμ ὁμνύουσιν, ὡς τιτ. τοῦ ἐξῆς διγ. δ. ἀνάγνωθι καὶ τὴν ιβ. διατάξιν τοῦ δ. βιβ. τοῦ κωδίκος τιτ. α. [Sch. n. III. 187.]

Ἐπὶ τῆς φουρήτος καὶ τῆς ἕρουμ ἀμοιάρουμ οὐκ ἔχει χώραν ἡ ἀντεπιφροά, ὡς μετὰ λογισμοῦ εἰρηται βιβ. κέ. τιτ. β. διγ. ια. καὶ ιβ. ὁ δὲ λεγόμενος κλέψαι μόνον ὁμνύειν ἀναγκάζεται, οὐ μὴν πατήρ ἢ κληρονόμος αὐτοῦ. ἀδικον γὰρ ἐστὶ, τινὰ ὁμνύει περὶ ἀλλοτρίου φακτου. οὐτε ὁ τῆ φουρήτῆ ἐναγομένος ἐπιφέρει τῷ ἐνάγωνι, ἵνα ὁμοῖαι, ὅτι κλέπιτης ἐστίν, ὡς ἐν τῷ αὐτῷ ια. διγέστω. δύναται δὲ ὁ τὴν κλοπὴν ὑποστάς ἐξ ἐπαγωγῆς ὁμνύειν, ὡς διγ. κη. τοῦτου τοῦ τίτλου. [Sch. n. III. 187.]

οὐ πάντως δέ] Εἰ γὰρ ἐπαχθῆ τῷ κληρονόμῳ ὁ ὄρκος, αὐτὸς μὲν τὸν τῆς εἰδήσεως δίδωσιν. εἰ δὲ ἀντεπιφέρει τὸ ἐναγομένῳ, οὐ πάντως καὶ αὐτὸς τὸν τῆς εἰδήσεως δίδωσιν. Ἰνδικεῶν μὲν ἐθεμάτισα τὴν τῶν προσώπων διαφορὰν, ἦτοι τεστάρωτος καὶ κληρονόμου· καὶ εἶπον, ὅτι ὁ κληρονόμος τὸν περὶ εἰδήσεως ὁμοῖαι ὄρκον, καὶ οὐ τὸν αὐτὸν τῷ τεστάρωτι. μαρτυρεῖ δὲ τούτῳ τῷ λόγῳ ἡ διαταξίς, ἣτις ἀνήκειται βιβ. δ. τοῦ κωδίκος ὑπὸ τὸν α. τοῦ βιβ. τιτ. ιβ. τοῦ τιτ. τυγχάνουσα. τοῦτο δὲ νόησον, ἔνθα ὁ κληρονόμος ἐναγεται, οὐ μὴν ἔνθα τὸν αὐτὸν ἐναγῆ. μάθε γὰρ ὁ κληρονόμος, ὡς περὶ οὐκ καὶ πᾶς διάδοχος, εἰ μὲν ἐνάγεται, τὸν περὶ εἰδήσεως δίδωσιν ὄρκον· εἰ δὲ ἐνάγει, τότε οὐ τὸν περὶ εἰδήσεως ὁμνύειν, ἀλλ' ὅτι ὀφείλεται τῷδε τι τῷ τελευτήσαντι. ἐναγομένος μὲν γὰρ δικαίαν ἔχει αἰτίαν τῆς ἀγνοίας· ἐνάγων δὲ οὐ συγγνωσκείται προβαλλόμενος ἀγνοίαν, ὡς ὁ Γάιος ἐν τῷ ν. βιβ. τιτ. ἑκουκάριος^{*)} διγ. μβ. φησί. δυνατόν τὴν τῶν προσώπων διαφορὰν οὕτω θεματίσαι καὶ εἰπεῖν, ὅτι Χριστιανὸς πρὸς Ἰουδαῖον ἐδικάζετο· οὐδὲ γὰρ δεῖ τὸν αὐτὸν ὄρκον ἐπιφέρεισθαι^{γ)} τῷ Χριστιανῷ, ὃν αὐτὸς ἐπήγαγεν Ἰουδαῖον, κατὰ τῆς Ἰουδαϊκῆς, ὡς εἰκός, θερησκείας. ἠδυνάτο γὰρ κατὰ τῆς αὐτῆς θερησκείας καλῶς ὁ Χριστιανὸς ἐπάγειν τῷ Ἰουδαῖῳ· ἐπειδὴ μὴ ἀπαγορεύεται τῆς πολιτείας ἢ τῶν Ἰουδαίων θερησκεία, τοσοῦτον, ὅτι καὶ προνομία τινα παρέχουσιν αὐτοῖς αἱ διατάξεις, ὡς ἐστὶ μαθεῖν ἐν τῷ α. βιβ. τοῦ κωδίκος τίτῳ προσφόρῳ. δυνατόν δὲ καὶ οὕτως εἰπεῖν. ἐκίνει τις κατὰ τῆς γυναικός· εἴτα ἐπήγαγεν αὐτῇ ὄρκον οὕτως· μὴ ἐν τῷ τίτῳ αὐτῆν τὸδε τι πάθει^{δ)}. ἐάν οὖν ἡ γυνὴ ἀντεπιφέρει τούτῳ τὸν ὄρκον, οὐ δυνάμεθα λέγειν, ὅτι ὀφείλει καὶ ὁ ἀνηρ ὁμοῖαι, ὅτι μὴ ἐν τῷ τίτῳ αὐτὸν τὸδε τι πάθει. [Sch. o. III. 187. sq.]

Σημειώσαι τὸν Παλαιὸν λέγοντα, ὅτι κληρονόμος ἐναγομένος τὸν περὶ εἰδήσεως ὄρκον ὁμνύουσιν, οὐ μὴν καὶ ἐνάγων. ἀνάγνωθι καὶ τὸ^{ε)} γ. κεφ. τοῦ παρόντος τιτ. ὅπερ συνάδει τῷ Στεφάνῳ. ζῆτει καὶ βιβ. β. τιτ. γ. κεφ. μβ. ὁ φησί· Καὶ ὁ κληρονόμος ἐναγομένος, οὐ μὴν καὶ ἐνάγων, καὶ ὁ ἐγγυητῆς δικαίαν ἀγνοίαν προβάλλονται τοῦ χρέους. καὶ γίνωσκε, ὅτι ἐν τοῖς δικαστηρίοις οὐ μόνον ὁ κληρονόμος, ἀλλὰ καὶ πᾶς ἕτερος διάδοχος, φιδεϊκομμισάριος τυχόν, ἢ ληγατάριος, ἢ ἐπίτροπος ἐναγομένος τὸν περὶ εἰδήσεως ὁμνύειν. [Sch. o. III. 188.]

λέ. Παυλ. Ὁ ἐπίτροπος ἐν ἀπορία πάσης ἀποδείξεως ὄρκον ἐπιφέρει· τότε γὰρ ἀποκλείει τῷ ἀνήβῳ^{α)}.

Ὁ^{β)} ἄσωτος καὶ οἱ^{ε)} λοιπότες αὐτῷ οὐκ ἐπάγουσιν ὄρκον· μόνον γὰρ^{δ)} ἐπάγουσιν ὄρκον οἱ δυνάμενοι συμφωνεῖν, ἢ καταβάλλειν, ἢ δικάζεσθαι.

pianus lib. 25. Dig. tit. 2. dig. 11. et 13. seu lib. 28. tit. 11. Idem intellige et de eo, qui furti convenitur, quippe potissimum hic ne deferre quidem iusiurandum potest, ut ait Ulpianus dicto libro et tit. dig. 11.

Enantiophanis. Sunt casus, in quibus merito et impune quis iusiurandum recusat, ut in eo, qui non vult in litem iurare, sed id quod interest accipere, ut lib. 43. tit. 24. dig. 15. Curatores etiam et adolentes non coguntur quidem, volentes vero in litem iurant, ut dig. 4. tit. seq. Lege et constitutionem 12. tit. 1. lib. 4. Cod.

In actione furti et rerum amotarum non habet locum relatio, ut cum ratione dicitur lib. 25. tit. 2. dig. 11. et 12. Qui autem furtum fecisse dicitur, duntaxat iurare compellitur, non etiam pater aut heres eius. Iniquum enim est, aliquem iurare de facto alieno. Nec furti conventus defert actori, ut iuret, quod fur sit. Qui autem furtum passus est, ex delatione iurare potest, ut dig. 28. huius tit.

13) non omnimodo tamen] Si enim heredi iusiurandum delatum sit, ipse quidem de eo, quod scit, iusiurandum dat. Si vero referat reo, non omnino et ipse iusiurandum scientiae dat. In indice quidem posui personarum differentiam, seu testatoris et heredis: et dixi, heredem de sui ipsius scientia iurasse, non idem iusiurandum, quod testator iurare debuisset. Testatur vero hanc rationem constitutio, quae legitur lib. 4. Codicis tit. 1. const. 12. Hoc autem intellige, ubi heres convenitur, non tamen ubi e contrario agit. Disce enim, heredem, sicut omnino quemque successorem, si quidem conveniatur, de eo, quod scit, iusiurandum praestare: si vero agat, tunc eum non de scientia iurare, sed deberi aliquid huic defuncto. Nam qui quidem convenitur, iustam habet causam ignorantiae: agenti vero non ignoscitur, si ignorantiam praetendat, ut ait Gaius lib. 50. Dig. tit. de regul. tur. dig. 42. Possumus et personarum diversitatem ita ponere et dicere, Christianum cum Iudaeo litigasse: non enim debet idem iusiurandum referri Christiano, quod ipse detulit Iudaeo, secundum Iudaicam, uti verisimile est, religionem. Poterat enim secundum eandem religionem recte Christianum deferre Iudaeo: quia Iudaeorum religio in republica improbata non est, adeo ut privilegia quaedam constitutiones ipsis concesserint, ut scire licet ex lib. 1. Cod. tit. competenti. Possumus vero etiam ita dicere. Agebat quis adversus mulierem: deinde detulit ipsi iusiurandum ita: ne, dum ipsa pariet, tale quid patiat. Quando igitur mulier referat huic iusiurandum, non possumus dicere, debere et virum iurare, ne, cum ipse pariet, tale quid patiat.

Nota Antiquum dicentem, heredem, si conveniatur, de scientia iusiurandum iurare, non tamen etiam cum agat. Lege et cap. 3. huius tit. quod congruit cum Stephano. Quaere et lib. 2. tit. 3. cap. 42., quod dicit: Etiam heres, si cum eo agatur, non tamen si ipse actor sit, et fideiussor iustam debiti ignorantiam praetendunt. Et scias, in iudiciis non solum heredem, verum etiam quemvis alium successorem, fideicommissarium fortassis, aut legatarium, aut tutorem, si conveniatur, de scientia iurare.

XXXV. Paul. Tutor deficiente omni probatione¹⁾ iusiurandum defert: tunc enim excludit pupillum. L. 35. pr. D. XII. 2.

Prodigus et qui ei similes sunt²⁾, non deferunt §. 1. iusiurandum: soli enim deferunt iusiurandum, qui possunt pacisci, vel solvere, vel litigare.

x) Fabr. pro ἑκουκάριος emendat de regulis iuris. y) Lege ἀντεπιφέρεισθαι. yy) Hoc non intelligo. z) Fabr. τόν. a) Sc. τὴν ἀγωγὴν: excludit pupillum ab actione sc. quam haberet pupillus, si iuratum non esset. b) §. 1. L. 35. legitur in Syn. p. 243. et Harm. I. 7. §. 13. c) οἱ deest in Syn. d) Harm. habet δὲ pro γάρ.

L. 35. §. 2. Οἱ μὴ ἀναγκάζομενοι ἐν Ῥώμῃ ἐνάγεσθαι οὔτε
D. XII. 2. ὁμνύειν ἀναγκάζονται, ὡς οἱ τῶν ἐπαρχιῶν πρεσβευταί.

ὁ ἐπίτροπος ἐν ἀπορία πάσης ἀποδείξεως] Τοῦτο σημεῖον προστέθη διὰ τῶν πομπύλων συμφέρον. καὶ σημειῖσαι, ὅτι καλῶς τότε ἐπίτροπος ὄρον ἐπάγει, ὅτε πάσης ἀποδείξεως ἀπορεῖ. σημειῖσαι τοῦτο διὰ τὸ ἀδιαστρίπτως κείμενον ἐν τῷ ιζ'. διγ. τοῦ παρόντος τιτ. μνήμησιν καὶ τῶν παραδεδομένων σοι παρ' ἐμοῦ ἐν τῷ λα. διγέτωρ. [Sch. p. III. 188.]

καὶ οἱ εἰσκότες ἀδελφῶ] Ἐν τῷ α'. διγ. τοῦ ι'. τιτ. τοῦ κζ'. βιβ. τῷ μαινομένῳ ἀπέκασε τὸν ἄστων, καὶ βιβ. μέ. τιτ. α'. διγ. ζ'. ἐν δὲ τῷ θ'. διγ. τοῦ α'. τιτ. τοῦτον τοῦ βιβ. τῷ πομπύλῳ τὸν ἄστων ὁμοίωσεν. [Sch. q. III. 188. sq.]

οἱ μὴ ἀναγκάζομενοι] Κυρίλλου. Οἱ ἔχοντες φόρον παραγραφῆν, ὡς οἱ πρεσβευταί, οὐκ ἀναγκάζονται ὁμοίως. ὁ ὁμοίως, ὅτι οὐκ ἀντεφώνησεν, ἐνάγεται τῇ πρωτοτύπῳ ἀγωγῇ. [Sch. r. III. 189.]

Στεφάνου. Αὐτὸν τὸν ἄστων θεμάτισον ἀντιφωνηθέντα^{e)} τὸ ἐποφειλόμενον παρ' αὐτοῦ χρέος. ὑπόθου γὰρ, ὅτι ἐνήγειτο ὡς ἀντιφωνηθεὶς εἰς ἴ. ἡμερῶν καταβαλεῖν τὸ παρ' αὐτοῦ ἐποφειλόμενον, καὶ ὁμοίως μὴ ἀντιφωνῆσαι. καὶ οὕτως οὐκ ὁμοίως οὐδὲν ἦπτον ἀπὸ τοῦ πρωτοτύπου χρέους ἐνάγεται τῷ δυνιστικῷ κωνδικτικῷ. ἀπὸ γὰρ τοῦ ὄρον μόνως ἡλευθέρωται τῆς πεκουρίας κοσμιτοῦται, ἥτοι τῆς ἐπὶ χρημάτων ἀντιφωνηθέντων ἀγωγῆς. καλῶς γὰρ τις ἑαυτὸν ἀντιφωνεῖ, ὡς βιβ. ιγ'. κεφ. ε'. θεμ. β'. τιτ. ε'. καὶ βιβ. δ'. τοῦ κώδικος τιτ. ιη'. διατ. β'. [Sch. r. III. 189.]

Τὰ τοῦ πρεσβευτοῦ ἔγνω βιβ. ε'. τιτ. α'. διγ. κη'. ἥτοι βιβ. ζ'. τιτ. ε'. κεφ. κη'. σημειῖσαι, ὅτι οὐκ ἀναγκάζεται ὁμνύνειν μὴ ὀφείλων καταβαλεῖν. ὁ γὰρ τοιοῦτος ὄρκος ἀντὶ προκαταρξείως ἐστιν. [Sch. r. III. 189.]

L. 36. λς'. Οὐλπ. Ἐὰν περὶ μόνως ἀντιφωνήσεως ὁμώ-
D. eod. σω, οὐ βοηθοῦμαι τῇ πρωτοτύπῳ ἐναγόμενος.

L. 37. λς'. ee) Ἴδεμ. Ὁ ἐπάγων ὄρον^{f)} μὴ ὁμνύς τὸν
D. eod. τῆς συκοφαντίας ἔοικε τῷ παραχωροῦντι τὸν ὄρον, καὶ ἐκπίπτει τῆς ἀγωγῆς^{g)}.

ὁ ἐπάγων ὄρον] Κυρίλλου. Ὁ ἐπάγων ὄρον μὴ ἐμνύων τὸν περὶ καλομνίας οὐ δύναται κινεῖν. προφανῶς γὰρ αἰσχρὸν ἐστὶ, μῆτε ἀντεπιφέρειν, μῆτε ὁμνύνειν. [Sch. s. III. 189.]

Σημεῖσαι, ὅτι οὐ μόνον παραχωρῶν τὸν ὄρον ὁ ἄκτωρ ἀπόλλυται τὴν οἰκίαν ἀγωγήν, ἀλλὰ καὶ μὴ ἀνεχόμενος τὸν περὶ καλομνίας ἥτοι τὸν περὶ ἐπηρείας ὄρον ὁμοίως, ὡς ἔγνω ἐν τῷ ιδ'. διγ. τοῦ παρόντος τιτ. [Sch. s. III. 189.]

L. 38. λη'. h) Πανλ. Ἀντὶ ὁμολογοῦντός ἐστιν ὁ μὴ
D. eod. ὁμνύς μῆτε ἀντεπαγαγῶν.

ἀντὶ ὁμολογοῦντός ἐστιν] Σημεῖσαι, ὅτι ἀντὶ καταδεδικασμένου παραλαμβάνεται ὁ τὸν νεκροῦ ὄρον μὴ ἀντεπαγαγεῖν ἀνεχόμενος ἢ ὁμνύων. [Sch. t. III. 189.]

L. 39. λθ'. Ἰουλιαν. Ἐὰν συγχωρήσω σοι χρέος ὑπὸ
D. eod. αἴρεσιν τῆν, ἐὰν ὁμώσης τότε ποιεῖν ἢ μὴ ποιεῖν, καὶ ὁμώσης, ἔχεις παραγραφῆν, καὶ καταβαλῶν ἀναλαμβάνεις.

ἐὰν συγχωρήσω σοι] Κυρίλλου. Εἰ ὁ δανειστής μου πακτεῦσαι πρὸς ἐμὲ μὴ απαιτεῖν με, ἐὰν ὁμώσω, ὅτι ποιῶ τότε, ἢ οὐ ποιῶ, ἔχω ὁμοίως παραγραφῆν, καὶ ἡρεπιτιῶνα καταβαλῶν. [Sch. u. III. 189.]

ὑπὸ αἴρεσιν τῆν] Θεμάτισον, ὅτι ὁ ἄστων ἔγνω τὸν ὄρον διδοῦς οὕτως ἢν ἐπερωτηθεῖς ὁμολογῶ, ἐὰν ἀπάλθω εἰς τὸν Καπετώλιον, διδοῦμαι νομίματα ὅ. καὶ τῆς ἐξ σιτηνουλάτου μετὰ ταῦτα κατ' αὐτοῦ κινουμένης, καὶ αὐτοῦ δήθεν ἀνελεθῆτος εἰς τὸν Καπετώλιον καὶ κομιτεύσαντος τῆν ἐπε-

Qui non compelluntur³⁾ Romae litem subire, neque iurare coguntur, ut provinciarum legati.

1) tutor deficiente omni probatione] Hoc hodie additum est propter pupillorum utilitatem. Et nota, recte tunc tutorem iusiurandum deferre, quando omni probatione caret. Nota hoc propter indistincte illud positum in dig. 17. huius tit. Memineris et traditorum tibi a me in dig. 31.

2) et qui ei similes sunt] In dig. 1. tit. 10. lib. 27. furioso prodigum comparat, et lib. 45. tit. 1. dig. 6. In dig. autem 9. tit. 1. huius lib. pupillo prodigum comparat.

3) qui non compelluntur] Cyrilli. Qui habent fori praescriptionem, ut legati, non compelluntur iurare. Qui iuravit, se non constituisse, principali actione convenitur.

Stephani. Finge, reum constituisse quod ipse deberet. Pone enim eum conventum, quasi constitisset, se soluturum intra triginta dies quod ipse deberet, et iurasse, sese non constituisse. Itaque qui ita iuravit, nihilominus principalis debiti nomine conditione ex mutuo convenitur. Iureiurando enim a sola liberatur pecuniae constitutae sive rerum constitutarum actione. Recte enim quis sibi ipsi constituit, ut lib. 13. tit. 5. dig. 5. them. 2. et lib. 4. Cod. tit. 18. const. 2.

Quae ad legatos pertinent, cognovisti ex lib. 5. tit. 1. dig. 28. seu lib. 7. tit. 5. cap. 28. Nota, eum iurare non compelli, qui solvere non debet: nam tale iusiurandum loco litis contestationis est.

XXXVI. Ulp. Si de solo constituto iuravero, non subsidio mihi erit, dum principali actione conveniar.

XXXVII. Idem. Qui detulit iusiurandum¹⁾, nec ipse de calumnia iuravit, similis est remittenti iusiurandum, et cadit actione.

1) qui detulit iusiurandum] Cyrilli. Qui iusiurandum defert, nec de calumnia iurat, non potest agere. Nam manifesto turpe est, neque referre, neque iurare.

Nota, actorem non solum remittentem iusiurandum amittere propriam actionem, verum etiam de calumnia iurare nolentem, uti nosti ex dig. 34. huius tit.

XXXVIII. Paul. Pro confesso est¹⁾, qui neque iurat neque refert.

1) pro confesso est] Nota, pro condemnato haberi eum, qui iusiurandum necessarium non refert, nec iurat.

XXXIX. Iulian. Si remisero tibi¹⁾ debitum sub hac conditione²⁾, si iuraveris, te facturum hoc aut non facturum esse, tuque iuraveris, habes exceptionem, et, si solveris, repetes.

1) si remisero tibi] Cyrilli. Si creditor meus pepigerit mecum, ne a me peteret, si iuravero, me illud fecisse, aut non fecisse: si iuravero, exceptionem habeo et repetitionem, si solvero.

2) sub hac conditione] Finge, reum, qui nunc iuravit, ita spondidisse: promitto me nummos centum daturum, si pervenero in Capitolium: ac si postea adversus eum ex stipulatu agatur, quod scilicet Capitolium ascendisset et stipulatio commissa esset, negabat,

e) Lege ἀντιφωνήσαντα et paulo post ἀντιφωνήσας. ee) I. 37. legitur in Syn. p. 213. et Harm. I. 7. §. 10. f) καὶ inserunt Syn. Harm. g) Lego τῆς ἀγωγῆς cum Syn. et Harm. Fabr. τῆς ἀγωγῆς. h) L. 38. legitur in Syn. p. 243.

ρώτησιν, ἤρνετο, καὶ ὄρκος αὐτῷ ἐπηνέχθη, καὶ ὤμοσεν, ὅτι οὐκ ἀνήλθεν. καὶ τοῦναντίον δὲ θεματίζων οὕτως εἶπε, ὅτι ἐπερωτηθεὶς¹⁾ δοῦναι νομίματα ρ'. εἰ μὴ ἀνέλθῃ ἐν τῷ Καπιτωλίῳ, καὶ ὡς μὴ ἀνελθόντος αὐτοῦ ἐκινεῖτο ἐξ σιτουλάτου, καὶ ὄρκου ἐπενεχθέντος ὤμοσεν, ὅτι ἀνήλθεν. ἡ δὲ τοῦ τοιοῦτου ὄρκου ἐπαγωγή καὶ ἐπὶ τῆς ἐξ σιτουλάτου εἰς τὸ ποιητὸν ἢ μὴ ποιητὸν συγκαμμένη δύναται τρακαίζεσθαι. σημείωσαι δέ, ὅτι ἐμόςος ὁ θεός οὐ μόνον ἐναγομένος ἔχει παραγραφὴν, ἀλλὰ καὶ καταβαλὼν ὀρεπετιόνα. τοῦτο δὲ καὶ κατὰ κανόνα εἴρηται· ὁ γὰρ λήθη περπετούας παραγραφῆς, μὴ πρὸς μῖσος δηλονότι τοῦ ἀκτῶρος εἰσενήνεγκμένης, καταβαλὼν ὀρεπετιόνα, ὡς ἐν τῷ ιδ'. διγ. τοῦ α'. τιτ. του παρόντος βιβ. σοὶ παραδέδοται. ὅτι δὲ περπετούα ἐστὶν ἢ τοῦ ὄρκου παραγραφῆς, τὸ ἐξῆς δίγστον δηλοῖ. [Sch. x. III. 189. sq.]

μ'. Ἰδεμ. Τοῦ ἐναγομένου ὁμόσαντος ὄλον τὸ πρᾶγμα διαλύεται, καὶ ἐλευθεροῦται τὸ ἐνέχυρον, καὶ ἡ ποινὴ οὐκ ἀπαιτεῖται, καὶ τὸ καταβαλλόμενον ἀναλαμβάνεται· εἴκοι γὰρ τῇ ἀποχῇ ὁ ὄρκος.

Ἔοικε γὰρ τῇ ἀποχῇ] Κυρίλλου. Ὁ ὄρκος εἴκοι ἀκεπιλατίον. διότι καὶ ἐνέχυρον ἐλευθεροῖ καὶ τὴν ποινὴν οὐκ ἐξ κομμιτευθῆναι, καὶ περπετούον τίκει παραγραφῆν, καὶ ὀρεπετιόνα. σημείωσαι ἐν ὄρητι, ὅτι περπετούα ἐστὶν ἢ τοῦ ὄρκου παραγραφῆς, ὅτι οὐ κατὰ τὸ ἴσο ἴσους τὴν ἀγωγὴν ἀναίρει, ἀλλὰ διὰ παραγραφῆν¹¹⁾. [Sch. γ. III. 190.]

Τοῦ Ἀνωνίμου. Ἀνάγνωθι βιβ. κ'. τιτ. ε'. διγ. ε'. τὸ τέλος. [Sch. γ. III. 190.]

Τοῦ αὐτοῦ. Ἔοικε γὰρ διαλύσει, καὶ μέζων ἐστὶ ψήφου, ὡς διγ. β'. ἀνάγνωθι καὶ τὸ κς'. [Sch. γ. III. 190.]

μα'. Πομπων. Καὶ δι' ἐπιστολῆς καὶ τῷ ἀγνοοῦντι συγχωρεῖται ὁ ὄρκος.

καὶ δι' ἐπιστολῆς] Κυρίλλου. Καὶ ἀπόντι καὶ ἀγνοοῦντι συγχωρεῖται ὁ ὄρκος. σημείωσαι, ὅτι καὶ τῷ ἀπόντι καὶ τῷ ἀγνοοῦντι καλῶς ὁ ὄρκος παραχωρεῖται. σημείωσαι αὐτό, ἐπεὶ πᾶν κατὰ τὴν τῶν δικαστηρίων χρῆσιν συγγράζει. παραχωρεῖται δὲ δηλονότι παρὰ τῶν δυναμένων παραχωρεῖν· ἔγνω γὰρ ἐξ ὧν ὁ Μοδεστίνος ἐν τῷ λβ'. διγ. φησὶν, ὅτι ποιπίλλος οὐ δύναται ὄρκον παραχωρεῖν. [Sch. z. III. 190.]

μβ'. Ἰδεμ. Ἐὰν ὁ λεγόμενος ἀνήβος δανείσασθαι ὁμῶς μὴ χρεωστῆν, εἰ μὲν αὐτοῦ λέγοντος μηδὲ ὄρκος δανείσασθαι ἐπήχθη ὁ ὄρκος, καὶ οἱ ἐγγνηταὶ αὐτοῦ βοηθοῦνται, καὶ καταβαλὼν ἀναλαμβάνει. εἰ δὲ λέγοντος αὐτοῦ, μὴ παρακολουθῆσαι τῷ δανείῳ τὸν ἐπιτροπον, ἐπήχθη, οὐκ ἐλευθεροῦται ὁ ἐγγνητής.

Εἰ δὲ μὴ ἐστὶ δῆλον, διὰ ποίαν αἰτίαν ὤμοσε μὴ χρεωστῆν, ὄλον τὸ πρᾶγμα διαλύεται, καὶ καταβαλὼν ἀναλαμβάνει, καὶ οἱ ἐγγνηταὶ βοηθοῦνται.

Ἐὰν ὁμῶς ὁ ἐγγνητής μὴ χρεωστῆν, βοηθεῖται ὁ ἐναγομένος· εἰ μὴ ἄρα ὡς μὴ ἐγγνησάμενος ὤμοσεν.

Ἐὰν ὁ τοῦ παρόντος ἢ τοῦ ἀπόντος διεκδικητής ἢ τοῦ ἐγγνητοῦ διεκδικητής ὁμῶς, μὴ χρεωστῆν τὸν ἐναγομένον, ἔχει ὁ ἐναγομένος παραγραφῆν.

Καὶ τοῦ ἐναγομένου ὁμνύοντος βοηθεῖται ὁ ἐγγνητής. καὶ ἡ ὑπὲρ ἐνὸς γὰρ αὐτῶν ψήφος τῷ ἑτέρῳ συμβάλλεται.

εἰ μὴ ὁ λεγόμενος ἀνήβος] Κυρίλλου. Ἐδάνευσαν ἀνήβον ἐπὶ ἐγγνητῆ. ὤμοσε μοι ὁ ἀνήβος μὴ χρεωστῆν. εἰ μὴ^{κ)} τοῦτο ὤμοσεν, οὐ οὐκ ἐδάνευσαν, οὐκ ἐνάγεται ὁ ἐγγνητής· εἰ δὲ σὶνε τοιούτοις ἀκτοριταῖς ἐδάνευσαν, τὸ ἐναντίον. ἡ δὲ πρόληψις ἔχει, ὅτι τελείως ὤμοσε μὴ χρεωστῆν· δι' ὅ, καὶ καταβάλλῃ, ὀρεπετιόνα. [Sch. α. III. 190.]

et iusiurandum ei delatum est, et iuravit, se non ascendisse. Vel contra finge, eum promisisse centum nummos daturum si Capitolium non ascendisset: et ubi non ascendit, agebatur ex stipulatu, et delato iure iurando iuravit, se ascendisse. Huiusmodi vero iusiurandi delatio etiam in stipulatione in factum vel non factum composita potest tractari. Nota vero, reum, qui iuravit, non solum si conveniatur, habere exceptionem, verum etiam si solverit, repetitionem. Hoc vero etiam iuxta regulam dictum est: qui enim omiserit perpetuam exceptionem, non in odium scilicet actoris introductam, et solverit, repetit, ut traditum est in dig. 14. tit. 1. huius lib. Exceptionem autem iusiurandi perpetuam esse, sequens digestum ostendit.

XL. Idem. Si reus iuraverit, tota causa dissolvitur, et liberatur pignus, et poena non petitur, et solutum repetitur: simile enim acceptilationi¹⁾ iusiurandum est.

1) simile enim acceptilationi] Cyrilli. Iusiurandum simile acceptilationi est. Propterea et pignus liberat, et poenam committi non patitur, et perpetuam parit exceptionem, et repetitionem. Nota in contextu, perpetuam esse iusiurandi exceptionem, quia non ipso iure actionem perimit, sed per exceptionem.

Innominati. Lege lib. 20. tit. 6. dig. 5. in fine.

Eiusdem. Simile enim transactioni est, et gravius est re iudicata, ut dig. 2. Lege et dig. 27.

XLL Pompon. Etiam per epistolam¹⁾ et ignorantem remittitur iusiurandum.

1) etiam per epistolam] Cyrilli. Etiam absenti et ignorantem remittitur iusiurandum. Nota, et absenti et ignorantem iure iusiurandum remitti. Nota hoc, quoniam saepe secundum iudiciorum usum hoc accidit. Remittitur autem ab his scilicet, qui ius remittendi habent: didicisti enim ex his, quae Modestinus in dig. 32. dicit, pupillum non posse iusiurandum remittere.

XLII. Idem. Si pupillus¹⁾, qui mutuum pecuniam accepisse dicitur, iuraverit se non debere, si quidem ipsi omnino mutuum se accepisse neganti deferatur iusiurandum, et fideiussores ipsius adiuvantur²⁾, et si solverit, repetit. Si vero dicente eo, tutorem in mutuo auctorem non fuisse, iusiurandum delatum fuerit, non liberatur fideiussor³⁾.

Sin vero non sit manifestum⁴⁾, quam ob causam se non debere iuraverit, tota causa dissolvitur⁵⁾, et solutum repetit, et fideiussores adiuvantur.

Si iuraverit fideiussor⁶⁾, se non debere, adiuvatur reus: nisi forte quasi non fideiusserit, iuravit.

Si praesentis⁷⁾ aut absentis defensor aut fideiussoris defensor iuraverit, reum non debere, habet reus exceptionem.

Etiam si reus iurat, adiuvatur fideiussor: Namque res iudicata secundum alterum eorum, alteri prodest.

1) si pupillus] Cyrilli. Credidi pupillo fideiussore interveniente. Iuravit pupillus, se mihi non debere. Si quidem hoc iuraverit, se mutuum pecuniam non accepisse, non convenitur fideiussor: si vero sine tutoris auctoritate mutuum accepit, secus est. Praesumptio autem continet, eum iurasse, se non debere, ideoque etiamsi solverit, repetit.

i) Lege ἐπερωτήθη. ii) Lege παραγραφῆς. k) Fa'r. in marg. emendat μὲν pro μή.

Στεφάνου. Ἐξω δικαστηρίου θεμάτισον τὴν ἀμφισβήτησιν τὴν¹⁾ πρὸς τὸν πούπυλλον γενομένην, καὶ τὸν ὄρκον ὑπ' αὐτῆς δεδομένον. ὡς γὰρ ἐν τῷ λδ. διγέστω σοι παραδεδόται, οὔτε ὁ νεοσαύριος, οὔτε ὁ ἰουδικιῶμος ὄρκος ἐπάγεται τῷ πούπυλλῳ. [Sch. a. III. 190.]

καὶ οἱ ἐγγυηταὶ αὐτοῦ βοηθοῦνται] Οἱοὶ ἂν ᾧσιν, εἴτε ἀπλῶς προσελήφθησαν, εἴτε ὡς μὴ ἄνευ αὐτῶν πιστευόντος τοῦ δανειστοῦ δανείσῃ τῷ ἀνήθῳ. [Sch. b. III. 191.]

οὐκ ἐλευθεροῦται ὁ ἐγγυητής] Ὡς γὰρ δὴκα τῆς ἀθθεντίας τοῦ ἐπιτρόπου δανεισόμενος πούπυλλος κατεῖχετο φυσικῶς, πρὶν ὅσον ὑποτελέσαι, εἰ καὶ μὴ γέγονεν αὐτὸς πλουσιώτερος. προδήλον γὰρ, ὅτι ἐφ' οἷς γέγονεν πλουσιώτερος, οὐ φυσικῶς μόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ νόμους ἐκ τῆς τοῦ Πίου διατάξεως ἐνέχεται, ὡς ὁ Οὐλπιανὸς ἐν τῷ γ. διγ. τοῦ δὲ νεγοτ. γέστοις, καὶ ἐν τῷ ε. διγ. τοῦ η'. τι. τοῦ κζ. βιβ. μὴ δόξῃ δὲ σοι ἐναντίως ἔχειν, ὅπερ ὁ Παῦλος ἐν τῷ ιγ. διγ. τοῦ ἰνδεδίτου νοδικιῶμου φησὶν, ἦτοι βιβ. κδ. τι. ιγ. κεφ. ιγ'. θεμ. β'. ἀλλὰ ἀνάγνωθι τὴν ἐκεῖ κείμενην παραγραφήν, εἰδὼς, ὅτι λαβὼν μὲν τι ὁ ἀνήθως τυχὸν δανεισόμενος ἐνέχεται φυσικῶς καὶ δὴκα τῆς ἀθθεντίας τοῦ ἐπιτρόπου²⁾ ἐπερωτηθεὶς δὲ εἶνε τουτοῖς ἀνκτοριῶτε οὐδὲ φύσει κατεῖχεται καὶ ἀδιαστίτως ἢ κατέβαλεν, ἀναλαμβάνει. εἰ δὲ καὶ χωρὶς τοῦ ἐπιτρόπου ἀνήθως ὁμολογήσας κατέβαλεν, ἀναλαμβάνει· οὔτε φυσικῶς γὰρ ἐνέχεται. [Sch. c. III. 191.]

Ἐνέχονται γὰρ οἱ ἐγγυηταὶ τοῦ χωρὶς ἐπιτρόπου πράξαντος πούπυλλου, ὡς καὶ ἐπὶ κομπρομίσσου εἰρηται βιβ. δ. τι. η'. διγ. λε'. καὶ γενικῶς βιβ. μς. τι. α'. διγ. β'. [Sch. c. III. 191.]

Ὅταν δηλαδὴ οὐ καλῶς τῷ ἀνήθῳ ἐπίστευον, εἰ μὴ ἐγγυητῆς ἦν, ὡς κεφ. ιγ'. τοῦ δ. τι. τοῦ ι'. βιβ. ὁ φησὶν· Ἰὰν εἰδῶς σε νέον εἶναι, οὐκ ἐπίστευόν σοι, καὶ ἐλθὼν Πέτρος ἐγγυησεται σε, οὐ βοηθεῖται δηλονότι ὁ Πέτρος. οὔτε μὴν ἔχει κατὰ σοὶ τὴν περὶ ἐντολῆς ἀγωγὴν. πληρ¹⁾ πρῶτω διαγωνώσκει, τὴν βοηθεῖν δὲ, τῷ δανειστῇ ἢ τῷ ἐγγυητῇ· περιγραφεὶς γὰρ ὁ νέος οὐδέτερον ἐνέχεται. εὐχερῶς δὲ λέγομεν, μὴ βοηθεῖσθαι τὸν ἐνταλθέντα. ὀφείλει δὲ ὁ νέος καὶ κατὰ τὸν δανειστὴν καὶ κατὰ τοῦ ἐγγυητοῦ ἀποκαθίστασθαι. Σχόλιον εἰς αὐτό. Τότε βοηθεῖται ὁ ἐγγυητῆς τοῦ ἀφήλικος, ὅτε κατὰ τὴν καταβολὴν τοῦ δανείου ἐγγυησεται· ὅταν δὲ πρὸ τῆς καταβολῆς, τότε βοηθεῖται ὁ δανειστής. [Sch. c. III. 191.]

Εἰ μὲν ἐπίστευσε τῷ νέῳ καὶ χωρὶς ἐγγυητοῦ δανείσῃ, οὕτως ἐλευθεροῦται ὁ ἐγγυητής. εἰ δὲ ὡς μὴ πιστεύων τῷ νέῳ δανείσῃ ἄνευ τοῦ ἐγγυητοῦ, τότε οὐκ ἐλευθεροῦται ὁ ἐγγυητής, κατὰ τὴν ἐν τῷ βιβ. ι'. τι. δ. κεφ. ιγ'. διάστικζν. [Sch. c. III. 191.]

εἰ δὲ μὴ ἔστι δῆλον] Ἡ γὰρ ἀπλῶς οὗτος ὥμοσεν, ἢ ὡς εἶνε τουτοῖς δανεισόμενος. ἀπλῶς γὰρ μὴ χρεωστὴν ὁμοσας ἔλασε τὴν ἀγωγὴν, καὶ τοὺς ἐγγυητῆς ἠθώσασεν. ἦτοι ἀδήλου ὄντος, κἂν τε ὅλως ἐδανείσατο, κἂν τε διὰ τοῦτο ὥμοσε μὴ χρεωστὴν, διὰ τὸ μὴ παρεῖναι ἐν τῷ καιρῷ τοῦ δανείου τὸν ἐπιτρόπον, τότε ὑπὲρ τοῦ ἐναγομένου ὁ δανειστής³⁾ ἀποφαίνεται, καὶ ὅλον τὸ πρᾶγμα διαλύεται, ἡγουν ἐλευθεροῦται καὶ ὁ πρωτότυπος καὶ ὁ ἐγγυητής. τὸ πλέον φησὶν, ὅτι, καὶ εἰ καταβάλλῃ, ἀναλαμβάνει. σημειῶσαι τὴν πρόληψιν, ὅτι καὶ ἐπὶ τοῦ πούπυλλου βλάπτει τὸν δανειστὴν ἢ ἀσφάλεια. [Sch. d. III. 192.]

ὄλον τὸ πρᾶγμα διαλύεται] Φησὶ γὰρ καὶ βιβ. β. τι. γ. κεφ. νζ'. Καὶ ἐν τοῖς ἀμφιβόλοις τὸ φιλόφρονον ἐπικρατεῖ. καὶ κεφ. μζ'. τι. α'. τοῦ νβ'. βιβ. Ἐτοιμότεροι ὀφειλομεν εἶναι παρεμπιπτούσης προσφάσεως ἀρνεῖσθαι τὴν ἀγωγὴν εἰς τὸ τὴν ἐλευθερίαν ἀεμόσαι τῷ ἐναγομένῳ. [Sch. e. III. 192.]

ἐὰν ὁ μόσῃ ὁ ἐγγυητής] Κυρίλλου. Ὁ ἐγγυητής ὁμοσας μὴ χρεωστὴν, ὀφείλει τὸν ἕρον· οὐ μὴν ὁμοσας μὴ ἐγγυησασθαι. [Sch. f. III. 192.]

ἐὰν ὁ τοῦ παρόντος] Στεφάνου. Σημειῶσαι, ὅτι καὶ παρόντος ἐστὶ δεφένσωρ, καὶ πότε ὁ παρ' ἑτέρου ὄρκος διδομένος ὀφείλει ἕτερον. μέμνησο καὶ τῶν εἰρημένων ἐν τῷ φ. διγ. σημειῶσαι δὲ ἐνταῦθα, πῶς μμεῖται δικαστηρίου ὁ ὄρκος, καὶ ὅτι ἀπόφασις ὑπὲρ τοῦ ἕρον³⁾ ἔξερχεθῆσα τὸν πρωτότυπον ἐλευθεροῖ, δηλονότι κατὰ τὴν εἰρημένην διάστικζν,

1) Omitte τὴν et lege ὑπὲρ pro ὑπ'. 2) A. lde ὁ ante πρῶτωρ. 3) Fabr. in marg. emendat δικαστῆς pro δανειστής. mm) Fabr. in marg. emendat ἐγγυητοῦ pro ἕρον.

Stephani. Extra iudicium finge controversiam ortam cum pupillo, et iusiurandum de ea datum. Uti enim in dig. 34. tibi traditum est, neque necessarium, neque iudiciale iusiurandum defertur pupillo.

2) et fideiussores ipsius adiuvantur] Qualescunque fere sint, sive simpliciter accepti sint, sive quod sine istis creditor pupillo credere dubitaret.

3) non liberatur fideiussor] Nam auctoritate tutoris non interveniente mutuatus pupillus tenebatur naturaliter, antequam iusiurandum subsisset, etiamsi ipse locupletior factus non esset. Satis enim apparet, in quibus locupletior factus est, eum non naturaliter solum, sed etiam civiliter ex Pii constitutione teneri, ut Ulpianus in dig. 3. de negotiis gestis, et in dig. 5. tit. 8. lib. 26. Ne vero videatur tibi contrarium esse, quod Paulus in dig. 13. de conduct. indebiti dicit, seu lib. 24. tit. 6. cap. 13. them. 2. sed lege ibi positam adnotationem, sciens, pupillum, si quid acceperit, puta mutua pecunia sumta, naturaliter obligari etiam sine tutoris auctoritate: si quid autem sine tutoris auctoritate stipulanti promiserit, ne natura quidem teneri et indistincte quae solverit, repetere. Sed et si pupillus solverit, quod sine tutore promisit, repetit: nam nec naturaliter tenetur.

Tenentur enim fideiussores sine tutore agentis pupilli, ut in compromisso dictum est lib. 4. tit. 8. dig. 35. et generaliter lib. 46. tit. 1. dig. 2.

Quando scilicet non satis pupillo fidem eram habiturus, nisi fideiussor adesset, ut cap. 13. tit. 4. lib. 10. quo dicitur: Si cum scirem, te minorem esse, nec tibi confiderem, Petrus pro te fideiusserit, manifestum est, Petro non subveniri. Sed ne adversus te quidem mandati actionem habet. Ceterum Praetor cognoscit, cui subvenire debeat, utrum creditori an fideiussori: circumventus enim minor neutri tenetur. Facile autem dicemus, non subveniri mandatori. Minor autem et adversus creditorem et adversus fideiussorem restitui debet. Scholium ad idem caput. Tunc subvenitur fideiussori minoris, quando post mutui solutionem fideiussit: quando vero ante solutionem, tunc creditori subvenitur.

Si quidem fidem habuerit minori, ut etiam sine fideiussore ei crederet, fideiussor liberatur. Sin vero minori sine fideiussore non fuisset crediturus, tunc fideiussor non liberatur, secundum distinctionem cap. 13. tit. 4. lib. 10.

4) sin vero non sit manifestum] Aut enim simpliciter ille iuravit, aut tanquam sine tutore mutuatus. Simpliciter enim si iuravit, se non debere, peremit actionem, et fideiussores liberavit. Vel si manifestum non sit, an pecuniam omnino mutuam acceperit, vel an iuraverit, ideo se non debere, quod tutor non adfuisset tempore mutuo datae pecuniae, tunc iudex secundum reum pronuntiat, et totum negotium dissolvit, id est, et principalis liberatur et fideiussor. Quod maius est, dicit: et si solverit, repetit. Nota praesumptionem, quod etiam in pupillo creditori nocet securitas.

5) tota causa dissolvitur] Nam et lib. 2. tit. 3. cap. 56. dicitur: In ambiguis quod humanius est, obtinet. Et cap. 47. tit. 1. lib. 52.: Propensiores debemus esse occasione incidente ad denegandam actionem, ut liberatio reo competat.

6) si iuraverit fideiussor] Cyrilli. Fideiussor, qui iuravit, se dare non oportere, prodest reo: non tamen si iuravit, se non fideiussisse.

7) si praesentis] Stephani. Nota praesentis quoque defensorum esse, et quando iusiurandum ab altero datum prosit alteri. Memineris et eorum, quae dicta sunt in dig. 9. Nota vero hoc loco, quomodo iusiurandum iudicium imitetur, et nota, sententiam super fideiussore latam debitorem principalem liberare,

ἐνθα ὡς μηδὲν τοῦ πρωτοτύπου χρεωστοῦντος τὸν ἔγγυητὴν ἢ τοῦ δικάζοντος ἀπόφασις ἤλευθερώσεν. βλέπε δὲ, μὴ ἐκ τούτου πλανώμενος εἴπης, δύνασθαι τὸν δανεισάμενον ἐπιλέγεσθαι πρότερον τὸν ἔγγυητὴν καὶ κινεῖν κατ' αὐτοῦ. ἀνὰ γνοῦθι τὴν δ'. διάταξιν τῶν μετὰ τὸν κώδικα, ἥτις νομοθετεῖ περὶ ἔγγυητῶν καὶ μανδατόρων καὶ ἀντιφωνητῶν. [Sch. g. III. 192.]

Τοῦ Ἀνωνύμου. Ἐν ᾧ περὶ αἰρέσεως τοῦ χρέους, οὐ μὴν περὶ μόνου τοῦ προσώπου τοῦ ἔγγυητοῦ ἐψηφίσθη. [Sch. g. III. 192.]

μγ'.^{α)} Ἡ δίκη ὄρκου^{ο)} κατὰ συναίνεσιν^{π)} ἑκατέρου μέρους, ἢ τοῦ διαδίκου^{α)} ἐπιφέροντος^{τ)}, ἐπενεχθέντος καὶ παρασχεθέντος ἢ συγχωρηθέντος τμηθείσῃ, οὐδὲ τῷ προσήματι τῆς ἐπιρκίας ἀναζητεῖσθαι δύναται· εἰ μὴ ἄρα ἰδικῶς τοῦτο νόμῳ ὑπέξειται.

ἢ δίκη ὄρκου] Θεοδώρου. Ἡ τμηθεῖσα δίκη ἦτο αἰτία ὄρκου τῶν δικαζομένων οὐκ ἀναψηλαφᾶται, εἰ μὴ νόμος ἰδικῶς παρακελεύεται. ὑπέξελε τὴν γ'. διάταξιν τοῦ παρόντος τι. ἥτις φησί, τὸν ὁμόσαστα χρεωστειῶσθαι λεγᾶτον ἢ φιδιόκομισσον καὶ λαβόντα αὐτὸ ἀναδιδόναι, ὃ ἔλαβε, δεικνύμενον, ὅτι οὐδὲν αὐτῶν^{ε)} ἐν τῇ διαθήκῃ εἰάθη, ἢ ὅτι χωρᾶν οὐκ εἶχεν ὁ Φαλκίδιος. μὴ λάθῃ σε δὲ ἡ γ'.^{α)} διάταξις τοῦ αὐτοῦ προκειμένου τίτλου καὶ ἡ γ'. διατ. τοῦ μβ'. τιτ. τοῦ βιβ. β'. ἦτοι βιβ. ι. τιτ. κε. κεφ. τελευτ. ἀλλὰ καὶ αὐτὴν ὑπέξελε. [Sch. h. III. 192. sq.]

Θαλειλαίου. Ἡ διάταξις βούλεται, μηδὲ τὸν ἀπὸ τῆς συναίνεσεως τῶν μερῶν παρεχόμενον ὄρκον, μηδὲ τὸν δοθέντα τοῦ ἐνὸς ἐπενεχθέντος ἀναψηλαφᾶσθαι, εἴτε ἐδόθη, εἴτε συγχωρήθη. ἔχει δὲ τὸ κατὰ πόδας, ὡς ἐν τῷ Βασιλικῷ κείμεναι. [Sch. h. III. 193.]

ἢ τοῦ διαδίκου ἐπιφέροντος] Ἐν δικαστηρίῳ ἐπήγαγεν ὄρκον, καὶ δικαστῆς ἠνάγκασε τὸν διάδικον ὁμοσαι. [Sch. i. III. 193.]

ἢ συγχωρηθέντος] Ἐγὼς ἐν τῷ ββ. βιβ. τιτ. ββ. διγ. ε'., ὅτι εἰν ἐπαγάγη ὄρκον τις καὶ ἐτοιμῶς ἐσχηκότος τοῦ διαδίκου ὁμοσαι συγχωρήσῃ, εἴκοι τῷ δεξαμένῳ τὸν ὄρκον^{α)}. εἰ μὴ ἄρα ὡς μέλλων ἀποδεικνύειν τὸ πρᾶγμα, περὶ οὗ ἠτήσατο τὸν ὄρκον, παρητήσατο αὐτὸν δεξασθαι. τοῦτο γὰρ ἐχόμενον γνῶναι ἐν τούτῳ τῷ τίτλῳ διατ. ια'. ὥστε μὴ κέμει δύναται ἀναψηλαφᾶσθαι. καλῶς δὲ ὑπέξευλεν ἡ διάταξις ἐν θέμα· μέλλομεν γὰρ εὐρίσκωμεν ἐν τῇ τελευταίᾳ τούτου τοῦ τίτλου διατ. ζι. ἐπὶ ἐνὸς θέματος συμβαίνει τὸν ἀπαξ δεδομένον ὄρκον ἀναψηλαφᾶσθαι. [Sch. k. III. 193.]

μδ'.^{ν)} Οὐδεὶς κατὰ τοῦ^{ω)} θεοῦ ὁμόσας κινδυνεύει. ἱκανῶς^{ξ)} γὰρ ὁ ὄρκος ἔχει^{γ)} τιμωρὸν τὸ θεῖον, εἰ κατὰ τοῦ θεοῦ γέγονεν^{ζ)}. εἰ δὲ κατὰ βασιλέως^{α)} κατὰ τινα θερμοῦτητα ὠμοσέ τις, συγχωρεῖται.

οὐδεὶς κατὰ τοῦ θεοῦ ὁμόσας] Ὁ κατὰ θεοῦ ὁμῶν οὐ τιμωρεῖται ἀνθρωπικῶς. τοῦτο νόμι, εἰ μὴ βλασφημῶς ὁμοσει, διὰ τὴν ος'. νεαρῶν. [Sch. l. III. 193.]

Τοῦ Ἐναντιοφανοῦς. Ζῆται βιβ. β'. τοῦ κωδ. τιτ. δ'. διατ. μα'. ἥτις φησὶν, ὅτι ὁ ἐν διαλύσει ἐπιρκῶν κατὰ τοῦ θεοῦ ἀτιμῶνται, καὶ βιβ. ε'. τιτ. λη'. κεφ. τελευτ. καὶ τιτ. τοῦ αὐτοῦ βιβ. λ'. κεφ. δ'. καὶ βιβ. νγ'. κεφ. ιγ'. τοῦ νόμου τῶν Ρωδιῶν. καὶ βιβ. ι'. τιτ. γ'. κεφ. κα'. κβ'. καὶ βιβ. ε'. τιτ. λς'. κεφ. ιε'. καὶ βιβ. ζ'. τιτ. δ'. κεφ. ε'. θεμ. β'. ἐν τε-

scilicet secundum praedictam distinctionem, ubi quasi principalis nihil deberet, fideiussorem sententia iudicantis liberavit. Caveas vero, ne hoc loco deceptus dicas, posse creditorem eligere prius fideiussorem et adversus eum agere. Lege Novellam 4. quae statuit de fideiussoribus et mandatoribus et pecuniae constitutae reis.¹

Innominati. In quantum de conditione debiti, non tamen de persona tantum fideiussoris pronuntiatum est.

XLIII. Causa iureiurando) ex consensu utriusque partis, vel adversario inferente²⁾, delato et praestito vel remisso³⁾ decisa, nec periurii praetextu retractari potest: nisi specialiter hoc lege excipiatur. L. 1. C. IV. 1.

1) causa iureiurando] Theodori. Lis seu causa iureiurando litigantium decisa non retractatur, nisi lex specialis hoc praecipiat. Excipe const. 13. hui. tit. in qua dicitur, eum, qui iuravit, legatum aut fideicommissum sibi deberi, quique hoc accepit, restituere, quod accepit, si postea nihil eorum testamento relictum esse approbatum fuerit, vel Falcidiam locum non habere. Nec lateat te const. 8. huius ipsius praesentis tituli et const. 3. tit. 42. lib. 2. seu lib. 10. tit. 25. cap. ult., sed et ipsam excipe.

Thalelæi. Constitutio vult, neque ex consensu partium praestitum iusiurandum, neque altero deferente datum retractari, sive praestitum sit, sive remissum. Habet autem τὸ κατὰ πόδας, ut est in Basilico.

2) vel adversario inferente] In iudicio iusiurandum intulit, et adversarium iurare compulit.

3) vel remisso] Didicisti lib. 12. tit. 2. dig. 6. quod si quis iusiurandum detulerit, et cum adversarius paratus esset iurare, id ei remiserit, similis est ei, qui iusiurandum accepit: nisi forte quasi rem, de qua iusiurandum intulerat, probaturus ipsum accipere recusaverit. Hoc enim discere possumus ex hoc titulo const. 11. Itaque non amplius potest retractari. Recte vero excipit constitutio unum casum: inveniemus enim in ultima huius tituli constitutione, uno casu semel datum iusiurandum retractari.

XLIV. Nemo, qui per Deum iuravit¹⁾, periclitatur. Satis enim iusiurandum habet ultorem numen divinum, si per Deum praestitum sit: si vero per Principem²⁾ quodam calore³⁾ quis iuraverit, ignoscitur ei. L. 2. C. eod.

1) nemo, qui per Deum iuravit] Qui per Deum iurat, non punitur ab hominibus. Hoc accipe, nisi impie iuret, propter Novellam 76.

Enantiophanis. Quaere lib. 2. Cod. tit. 4. const. 41. qua dicitur, eum qui in transactione per Deum peieravit, infamia notari, et lib. 60. tit. 38. cap. ult. et eiusdem lib. tit. 30. cap. 4. et lib. 53. cap. 13. legis Rhodiae, et lib. 10. tit. 3. cap. 21. 22. et lib. 60. tit. 36. cap. 15. et lib. 7. tit. 4. cap. 5. them. 2. in fine, et ibi ad-

n) Cap. 43. legitur in Syn. p. 243. et bis apud Balsam. ad Phot. tit. XIII. cap. 18. in Voelli Bibl. Iur. Can. T. II. p. 1117. et 1118. Aliis verbis in schol. Enantiophanis x. ad Basil. XXII. 5. cap. 31. T. III. p. 183. et brevius apud Harm. I. 7. §. 4. o) Leuncl. in marg. Syn. de' ὄρκου. Quod necesse non est ut addatur. p) Syn. σύναιαν. Leuncl. in marg. συναίνεσιν. q) Bals. priore loco ἀντιδίκου. r) Sic lego cum Balsam. qui utroque loco habet ἐπιφέροντος, et Syn. Fabr. ἐπιφερόμενου. s) Malim αὐτῶν. t) Fabr. in versione habet const. 4. quae magis huc spectat, quam const. 8. u) i. e. ei, cui iusiurandum praestitum est. v) Cap. 44. legitur apud Phot. Nomocan. tit. XIII. cap. 18. et apud Balsam. ad h. l. qui eadem exhibet, quae Basilica, in Voelli Bibl. Iur. Can. T. II. p. 1120. Quae Photius habet, differunt. Eadem, quae Basilica, habent Syn. p. 519. Blast. Synt. Alphab. lit. E. cap. 32. in Beveregii Synod. T. II. P. II. p. 135. Harm. I. 7. §. 17. Attal. tit. XVIII. §. 8. w) τοῦ ομιττῶν Bals. Attal. Syn. Blast. x) ἱκανῶς Bals. Syn. Blast. et Attal. y) Attal. Syn. ἔχειν. z) Bals. εἰ γέγονε κατὰ θεοῦ. Verba εἰ — γέγονε ομιττῶν Blast. et Attal. a) Lege βασιλέως cum Ba's. Harm. et Attal. Fabr. βασιλέα. Blast. haec habet: ὁ δὲ κατὰ βασιλέως ὁμοσας κατὰ τινα θερμοῦτητα συγχωρεῖται.

λει, καὶ τὴν ἐκεῖ παραγραφὴν, ἀφ' ἧς μάθης, πότε καὶ ἐπὶ ποίων θεμάτων ὁ ἐπισηκῆσας ποινὰς ἐπίσταται. [Sch. l. III. 193.]

εἰ δὲ κατὰ βασιλέως] Ὁ ἐπισηκῆσας κατὰ βασιλέως ἀπὸ θερμοῦτος οὐκ εὐθύνεται. φησὶ γὰρ βιβ. θ'. tit. η'. διατ. β', ὅτι οὐδὲ τῷ μίσετάτις νόμῳ ὑπόκειται. πλην μνήσθητι τῆς πρὸ ὀλίγου εἰρημένης μα. διατ. τοῦ δ'. tit. τοῦ β'. βιβ. ἦτοι βιβ. ια'. tit. β'. εἰπούσης, ὅτι ὁ ἐν διαλύσει ἐπισηκῆσας κατὰ βασιλέως τὸ πρόστιμον δίδωσι καὶ ἐκπίπτει τῆς ἰδίας ἀγωγῆς, καὶ ἀτιμῶνται. [Sch. m. III. 193.]

Τὸ κατὰ πόδας. Ἡ τοῦ ὄρκου καταφρονηθεῖσα εὐσέβεια ἐκασὼς τὸν θεὸν ἔχει τιμωρούμενον. κίνδυνον δὲ σώματος ἢ καθουσιώσεως ἐγκλημα κατὰ τὰς διατάξεις τῶν ἡμετέρων θεῶν πατέρων, εἰ δ' κατὰ τῆς τοῦ βασιλέως καθουσιώσεως^{c)} ἢ ἐπισηκῆσας γέγονεν, ἐπιφέρεισθαι οὐ χρή. [Sch. m. III. 193.]

Τοῦ Νικαίου. Ἀνάγνωθι βιβ. ξ'. tit. λ'. κεφ. δ'. ὁ φησὶ· Περὶ τῆς ἐπισηκῆσας τοῦ ὁμοσάντος ἐν συμβολαίῳ, ἰδικὸν αὐτοῦ εἶναι ὅπερ ὑποτίθεται, τὸ παρὸν ἐγκλημα ἀρμόζει, καὶ πρὸς καιρὸν ἐξορίζεται. καὶ tit. αὐτοῦ λη'. κεφ. τελευτ. ὅπερ ἐστὶ νεαρὰ ἔχουσα οὕτως· Ἡ ἐπὶ σκηρῆς οὐσα γυνή, κὰν ὁμοση καὶ ἐγγύας δώσει μὴ ἀναχωρεῖν τῆς πορνείας, ἀκινδύως ἀφίσταται· καὶ εἰ ἀπειθήσει τις τὰς τοιαύτας ἐγγύας, ὑπόκειται τῷ τῆς ἐπισηκῆσας ἐγκλήματι καὶ πρόστιματι ἰ. λιτρῶν χρυσοῦ. [Sch. m. III. 194.]

Τοῦ αὐτοῦ. Ζῆτει κεφ. ε'. θεμ. β'. καὶ τὴν ἐκεῖ παραγραφὴν, καὶ κινῶνα τοῦ ἁγίου Βασιλείου. καὶ ὁ πβ'. κινῶν αὐτοῦ περὶ τῶν ἐπισηκῆσάντων οὕτως φησὶν· Εἰ μὲν ἐκ βίας καὶ ἀνάγκης παρεβῆσαν τοὺς ὄρκους, κουφοτέρως ὑπόκεινται ταῖς ἐπιτιμίας, ὥστε μετὰ ἕξ ἔτη εἶναι αὐτοὺς δεκτοὺς. εἰ δὲ ἄνευ ἀνάγκης προδώσιν τὴν ἐαυτῶν πίστιν, ἐν δυοῖν ἔτεσι προσκλασάντες, καὶ ἐν δυοῖν ἀκρουσάμενοι, καὶ ἐν ε'. ὑποπίπτει εὐξάμενοι, καὶ ἐν δυοῖν ὅλοις ἄνευ προσφορᾶς εἰς τὴν κοινωνίαν τῆς προσευχῆς παραδεχθήσονται, καὶ πρὸς τελευτὴν ἀξιόλογον δηλαδὴ τὴν μετάνοιαν ἐπιδειξάμενοι ἀποκατασταθήσονται εἰς τὴν κοινωνίαν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ. [Sch. m. III. 194.]

Ζῆτει καὶ βιβ. ξ'. tit. λ'. κεφ. δ'. καὶ tit. λη'. κεφ. αὐτοῦ τελευτ. ἃ τοὺς ἐπισηκῆσαντας τιμωροῦσι ταῖς ἐκεῖ διωρισμέναις ποιναῖς· καὶ σκοπήσων ἐκεῖνα, ὅτι οὐ φασι περὶ ὄρκων ἐν δικαστηρίῳ δεδομένων. ἀλλὰ τὸ μὲν τοῦ λη'. tit. περὶ πόρνης διαλέγεται ὁμνύουσης μὴ ἀναχωρεῖν τῆς πορνείας πρὸς τὸν πορνοβόσκον τὸν ἔχοντα αὐτὴν καὶ τρέφοντα· τὸ δὲ τοῦ λ'. tit. περὶ τοῦ δι' ὄρκου διαβεβαιουμένου ἐν συμβολαίῳ, ἴδιον αὐτὸ τυγχάνειν τὸ παρ' αὐτοῦ ὑποτιθέμενον, καὶ ὠφελείται διὰ τοῦ ὄρκου εἰς τὸ μὴ δοῦναι ἕτερον ἐνέχυρον. [Sch. m. III. 194.]

Φησὶν ἐν βιβ. ι'. tit. γ'. κεφ. α'.· Εἰ ἐπιφερόντος μου ὄμοσας καὶ οὕτω τῆς δίκῃς ἡλευθερώθῃς, ἀργεῖ, κὰν ὕστερον ἢ ἐπισηκῆσας ἐλέγῃται· ἀρκεῖ γὰρ ἡ ποινὴ τῆς ἐπισηκῆσας. [Sch. m. III. 194.]

κατὰ τινὰ θερμοῦτητα] Τοῦτο νόσον πρὸς τὸν τῆς καθουσιώσεως κίνδυνον, ἐπεὶ τυπιοῦνται βοπάλοις ὡς προπετεῖς, ἀκούοντες· προπετεῖς μὴ ὁμνύετε, κατὰ τὸ κείμενον ἐν τοῖς δὲ ῥέβους. [Sch. n. III. 194.]

Ὁ μέντοι ἐν διαλύσει ὁμοσας κατὰ τῆς τοῦ βασιλέως σωτηρίας καὶ ἐπισηκῆσας ἄλλην ὑπομένει τιμωρίαν, ὡς εἴρηται βιβ. β'. tit. δ'. διατάζει μα. ἦτοι βιβ. ια'. tit. β'. ἄλλο οὖν ἐστὶν ἐπὶ τοῦ κατὰ θερμοῦτητα ὁμοσάντος, ἄλλο ἐπὶ τοῦ ἐν διαλύσει ἐπισηκῆσαντος. [Sch. n. III. 194.]

L 3.
C. IV. 1.

με'. d) Ἐπὶ τῶν καλῆς πίστεως καὶ τῶν ἄλλων ἀγωγῶν δύναται ὁ δικαστὴς ἐν ἀπορίᾳ τῶν ἀποδείξεων ὄρκον ἐπιφέρειν^{e)}.

ἐπὶ τῶν καλῆς πίστεως] Ἐπὶ πασῶν τῶν ἀγωγῶν ἐπιφέρει ὄρκον ὁ δικαστὴς, ὃ δ' ἂν ἐθέλει τῶν δικαζομένων, ἐν ἀπορίᾳ ἀποδείξεων· καὶσα κόγνιτα μέντοιγε, δηλονότι ἵνα ἐπιτελεσθῇ ὁ ὄρκος παρ' αὐτῶν τῶν δικάζοντι, κατὰ τὴν ἰβ'. διατ. τοῦ παρόντος tit. ἀνάγνωθι τὴν πβ'. νεαρὸν· καὶ ἴσθι, ὅτι φησὶν ἡ ογ'. ὁμοίως, ὅτι ἐπὶ τῶν ἐγγράφων συνα-

notationem, ex qua discas, quando et quibus casibus, qui peieravit, poenas sustineat.

2) si vero per Principem] Qui peierat per Principem calore raptus, non coercetur. Dicit enim lib. 9. tit. 8. const. 2. ne legi maiestatis quidem eum subiaccere. Ceterum memineris paulo ante memoratae constitutionis 41. tit. 4. lib. 2. seu lib. 11. tit. 2., qua dicitur, eum, qui in transactione per Principem peieraverit, poenam praestare et actione sua cadere, et infamari.

Τὸ κατὰ πόδας. Iurisiurandi contempta religio satis Deum habet ultorem. Periculum autem corporis vel maiestatis crimen secundum constitutionem divorum parentum meorum, et si per Principis maiestatem quodam calore fuerat peieratum, inferri non oportet.

Nicaei. Lege lib. 60. tit. 30. cap. 4. quod dicit: De periurio eius, qui iuravit in instrumento, suum ipsius esse quod pignori supponebatur, praesens crimen competit, et ad tempus exulat. Et tit. 38. eiusdem lib. cap. ult. quod quidem Novella est, in qua sic habetur: Scenica mulier, licet iuraverit et satisdederit, se a scortatione non decessuram, impune desistit: et si exigit quis eiusmodi satisfactiones, crimini periurii subiicitur et decem libris auri mulctatur.

Eiusdem. Quaere cap. 5. them. 2. et ibi adnotationem, et canonem S. Basilii. Et eiusdem cap. 82. de his, qui peierarunt, sic ait: Si quidem vi et necessitate coacti transgressi sacramenta sunt, levioribus poenis subiaccant, ut post sex annos recipi queant. Qui autem citra necessitatem fidem suam prodiderunt, postquam duobus annis deflexerint, et duobus annis audiverint, et in quinto in substratione oraverint, et in duobus plenis sine oblatione in orationis communionem suscipiuntur, et tandem digna scilicet poenitentia ostensa in corporis Christi communionem restituentur.

Quaere et lib. 60. tit. 30. cap. 4. et tit. 38. cap. ult. quae eos, qui peieraverunt, adfligunt poenis ibi definitis: et perpende, ea non loqui de iureiurando in iudicio praestito. Sed caput quidem tit. 38. de meretrice agit, quae se a scortatione non recessuram iurat lenoni, qui eam habet et alit: caput autem tit. 30. de eo, qui iureiurando affirmat in instrumento, suum esse pignus, eique iusiurandum prodest, ut aliud pignus non det.

Cap. 21. tit. 3. lib. 10. dicit: Si me deferente iuraveris et ita iudicio absolutus sis, cessat, etiamsi postea periurium approbatum fuerit: sufficit enim periurii poena.

3) quodam calore] Hoc de periculo maiestatis reorum dictum intelligas: nam fustibus castigantur tanquam temerarii, audientes: temere ne iurate, iuxta id, quod positum est in libris de rebus.

Qui autem in transactione iuravit per salutem Principis, et peieravit, aliam poenam sustinet, ut dicitur lib. 2. tit. 4. const. 41. seu lib. 11. tit. 2. Aliud igitur est in eo, qui calore quodam iuravit, aliud in eo, qui in transactione peieravit.

XLV. In bonae fidei¹⁾ et reliquis actionibus potest iudex deficientibus probationibus iusiurandum deferre.

1) in bonae fidei] In omnibus actionibus iudex inopia probationum iusiurandum defert, cuicumque litigantium voluerit: causa tamen cognita, ut scilicet apud eundem iudicem iuramentum praestetur, secundum const. 12. hui. tit. Lege Novellam 82. et sciendum est, similiter dici Novella 73. in contractibus, qui ex scripto

d) Fabr. addit καὶ post εἰ. c) Fabr. in marg. addit: κατὰ τινὰ θερμοῦτητα. d) Cap. 45. legitur totidem verbis in Syn. p. 243. et Attal. tit. XVIII. §. 9. Differt paululum Harm. I. 7. §. 1. e) Attal. ἐπάγειν.

λαγμάτων ὁ ὅρκος τῷ ῥέφῃ ἐπιφέρεται μὴ ἀποδεικνύοντος τοῦ ἄκτωρος. ἀνάγνωθι τὴν ε'. καὶ ια'. διατ. τοῦ παρόντος τιτ. [Sch. o. III. 195.]

Τὸ κατὰ πόδας. Ἐν ταῖς βόνα φίδε ἀγωγαῖς, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις δίκαις ἐν τῇ τῶν ἀποδείξεων ἀπορία διὰ τοῦ δικαστοῦ ὅρκου καὶσα κόρνιτα τὸ πρᾶγμα δύναται τέμνεσθαι. [Sch. o. III. 195.]

Σημείωσαι δὲ ἐκ τῆς διατάξεως, ὅτι οὐκ ἔξεστι τῷ δικαστῇ, ὁκηθῶν τυχόν ὄντι, κατὰ φύσιν τῶν ἄλλων ἀποδείξεων ἐπιφερομένῳ ἐπιδραμεῖν τῷ ὅρκῳ, ἀλλὰ μετὰ τὴν τοῦ πρᾶγματος βύσανον. ἐάν οὖν ἤδη ἐλλειπῆ τὰς ἀποδείξεις f), τότε ὑφείλει τὸν ὅρκον ἐπιφέρειν. πλατύτερον γὰρ ἐστὶ τὸ νόμιμον, ἐπιτρέπον ἐν πάσῃ δίκῃ τὸν ὅρκον ἐπιφέρεισθαι μὴ οὖσαν ἄλλων ἀποδείξεων. [Sch. o. III. 195.]

Μὴ περὶ ἰουδικαλίον ὅρκου ἀναγκασθῆς νοῆσαι τὸ παρὸν κεφάλαιον διαλέγεσθαι διὰ τὸ λέγειν, ὅτι ὁ δικαστὴς δύναται ἐπιφέρειν, ἀλλὰ καὶ περὶ νεκροσαρίου νόσον. καὶ γὰρ ἐκ τῶν νεκροσαρίων αἰτιῶν καὶ δικαστῆς ἐπιφέρει. καὶ ζητεῖ ἀναγκαστὸς κεφάλαιον α'. τοῦτου τοῦ τίτλου καὶ τὸν ἐκέισε ἰνδικα περὶ τὸ τέλος διδάσκοντα τελείως τὰ περὶ τῶν ὅρκων, ἔνθα φησὶν· Ἐἴπον δὲ σοὶ καὶ τοῦτο πάλιν προθεωρῶν, καὶ τὰ ἐξῆς. [Sch. o. III. 195.]

μς'. Ἐπὶ g) τῷ ἀποκλειῖσαι τὴν κατὰ τοῦ ἐπιτρόπου ἀγωγὴν ὁ ἀνήβος ὅρκον τῷ ἐπιτρόπῳ δέδωκεν, οὐ κωλύεται μετὰ ταῦτα τὴν αὐτὴν δίκην γυμνάζειν.

ἐπὶ τῷ ἀποκλειῖσαι] Θαλελαίου. Οὐδὲν ἦτον κινεῖ τὴν τουτέλας ὁ πούπιλλος, κἂν ὤμοσε μὴ κινεῖν αὐτήν. μέμνησο τῆς α'. διατάξεως τοῦ κδ'. τιτ. τοῦ β'. βιβ. καὶ ἀνάγνωθι βιβ. η'. τιτ. λε'. διατ. γ'. ζῆτει βιβ. ι'. τιτ. ι'. κεφ. α'. ὁ φησὶν· Ὁ ἐλάττων τῶν εἴκοσι πέντε ἐνιαυτῶν πωλήσας τινὲ χωρίον, καὶ ἀσφάλειαν αὐτῷ ἐξέθετο, ὡς οὐδεμίαν περὶ τοῦτου τοῦ κτήματος ἐπάξει ζήτησιν, καὶ ὅρκῳ δὲ αὐτὸν ἠσφαλίσατο, ὡς φυλάττοι βέλαιον τὸ συνάλλαγμα, ἀλλὰ μετὰ τοῦτο καὶ τοῦ ὅρκου καὶ τῆς ὁμολογίας ἐκλαθόμενος ἠβούλετο ἀνατρέψαι τὴν πρᾶσιν. καὶ ἀντέγραψε πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς οὕτως, καὶ τὰ λοιπὰ. [Sch. p. III. 195.]

Θαλελαίου. Ὁ πούπιλλος ὁμόσας τὴν πούπιλλαρίαν μὴ κινεῖν, οὐκ ἀποκλείεται. ἔχει δὲ τὸ κατὰ πόδας, ὡς ἐν τῷ βασιλικῷ κῆται. ἔμαθες δὲ ὅμοιον θέμα^{ss)} παρόντι περὶ τοῦ πούπιλλου ἐν τῷ α'. βιβ. τῶν δὲ ῥέβους, ἦτοι κεφ. λδ'. τοῦτου τοῦ βιβλίου, ὅτι ὅρκον ἐπενεγκόντος αὐτῷ τινος, κἂν ὁμώση, οὐδὲν ἀδικεῖται, δυνάμενος πάλιν δικάζεσθαι· οὐδὲ γὰρ ἔχει διάθεσιν. [Sch. p. III. 195. sq.]

μζ'. Τελευτῶν τις ἔγραψε τὸν ἑαυτοῦ παῖδα ἀνήβον ὄντα κληρονόμον, δεδωκώς αὐτῷ ἐπίτροπον, καὶ ἐκ τοῦ ἐπιτρόπου κατέλιπε ληγάτον. ὁ ληγατάριος προσῆλθεν αὐτῶν τὸν ἐπίτροπον καταβαλεῖν αὐτῷ τὸ ληγάτον, καὶ ἠρηγήσατο ὁ ἐπίτροπος, καὶ ἀντιγράφει πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς οὕτως· Ὅτι ἐκ τοῦ ἐπιτρόπου καταλειφθῆναι τὸ ληγάτον ἀμφιβάλλεται, εἰ μὲν ὁμολογεῖται, καταβάλλεται· εἰ δὲ ἀρνεῖται ὁ ἐπίτροπος, ἀναγκάζεται ὁμόσαι περὶ τούτου.

ἀναγκάζεται ὁμόσαι περὶ τούτου] Θεοδώρου. Καλῶς ὀμνυεὶ ὁ ἐπίτροπος ὑπὲρ τοῦ πούπιλλου. ὁμοίως ἐν τῇ τελευταίᾳ διατάξει τοῦ νη'. τιτ. τοῦ β'. βιβ. ἦτοι βιβ. ζ'. τιτ. ιδ'. κεφ. κ'. ἐπὶ παντὸς κηδεμόνος. καὶ σημείωσαι, πότε ἄλλος ὑπὲρ ἄλλου ὀμνυεὶ διὰ τὴν ε'. καὶ ιβ'. διατ. τοῦ παρόντος τιτ. καὶ ἀνάγνωθι τὴν ρκδ'. νεαράν τὸ αὐτὸ λέγουσαν. ἐάν ὁ διαβεβαιούμενος μὴ ἀποδείξῃ, ὡς ἐκ διασχυρίζεται, τῷ δικαίῳ αὐτοῦ ὁ ὅρκος ἐπιφέρεται. τοῦτο νόει ἐπὶ ἀγῶρων συνυλλάγματων, ὡς φησὶν ἡ ιγ'. νεαρά, ὅτι τοῦ ῥέου μὴ ὁμώσαντος ἀντεπάγεται ὁ ὅρκος τῷ ἄκτωρι, ἢ μὴ ἐναντιωθῆσιν ἡ ια'. διατ. τοῦ προκειμένου τίτλου· ὅτι γὰρ ὁ διαβεβαιούμενος βαρεῖται τῇ ἀποδείξει, δηλοῖ τὸ β'. διγ. τοῦ κβ'. βιβ. τιτ. γ'. [Sch. q. III. 196.]

Θαλελαίου. Σημείωσαι τὸ νόμιμον, ὅτι δυνατόν παρὰ ἐπιτρόπου κατελεῖσθαι φιδεῖκόμισσον, τοῦ πούπιλλου κερδάνων.

fiunt, iusiurandum inferri reo actore non probante. Lege const. 5. et 11. hui. tituli.

Τὸ κατὰ πόδας. In bonae fidei actionibus, nec non etiam in ceteris causis inopia probationum per iudicem iureiurando causa cognita res decidi potest.

Nota autem ex constitutione, non licere iudici, negligenti fortassis, secundum naturam aliarum probationum delato occurrere iuriurando, sed post rei perscrutationem. Si igitur iam deficiat probationibus, tunc debet iusiurandum deferre. Latius enim est quod sancitur lege, quae permittit in omni causa iusiurandum deferre non praesentibus aliis probationibus.

Ne de iudiciali iureiurando intelligas necessario praesens caput disputare propterea quod dicat, iudicem posse deferre, verum etiam de necessario cogites. Namque ex necessariis causis et iudex defert. Et quaere necessario caput 1. hui. tit. et ibi Indicem sub finem docentem perfectius, quae ad iusiurandum pertinent, ubi dicit: Dixi vero tibi et hoc rursus praefationis loco, et quae sequuntur.

XLVI. Si ad excludendam¹⁾ tutelae actionem L. 4. pupillus iusiurandum tutori dedit, postea eandem li- C. IV. 1. tem exercere non prohibetur.

1) si ad excludendam] Thalelaei. Nihilō secius movet tutelae actionem pupillus, etiamsi iuraverit, se ea non acturum. Memineris const. 1. tit. 24. lib. 2. et lege lib. 8. tit. 35. const. 3. Quae lib. 10. tit. 10. cap. 1. quod dicit: Minor annis viginti quinque, qui vendidit alicui praedium, cautionem ipsi etiam praestitit, se nullam de eo praedio controversiam facturum, et iureiurando illum securum reddiderat, firme sese contractum observaturum. Verum posthac et iurisiurandi et promissionis oblitus volebat revocare venditionem. Et ita ipsi Imperator rescripsit, et reliqua.

Thalelaei. Pupillus, qui iuravit, tutelae se non acturum, non excluditur. Habet autem τὸ κατὰ πόδας, ut est in Basilico. Ceterum simile huic thema didicisti lib. 1. de rebus, seu cap. 34. hui. libri, pupillum, delato ipsi ab aliquo iureiurando, etiamsi iuraverit, non laedi, siquidem rursus in iudicium deducere eandem rem potest: neque enim habet voluntatem.

XLVII. Quidam decedens filium suum impuberem heredem scripsit, dato ei tutore, et a tutore reliquit legatum. Legatarius adiit tutorem petiitque, ut solveret ipsi legatum, et negavit tutor, et ita ei Imperator rescribit: Quia a tutore relictum legatum esse ambigitur, si quidem de eo constet, solvitur: si vero infitietur tutor, compellitur de eo iurare¹⁾. L. 5. C. eot.

1) compellitur de eo iurare] Theodori. Tutor recte pro pupillo suo iurat. Similiter in ultima constitutione tit. 58. lib. 2. seu lib. 7. tit. 14. cap. 20. de quovis defensore. Ac nota, quando alius pro alio iuret propter const. 5. et 12. hui. tit. et lege Nov. 124. idem dicentem. Si affirmans non probaverit, quod affirmat, ipso iure iusiurandum ei defertur. Hoc intellige in contractibus, qui sine scripto fiunt, ut ait Novella 13. reo non iurante actori iusiurandum referri, ne obstat tibi undecima constitutio propositi tituli: affirmantem enim onerari probatione, ostendit dig. 2. tit. 3. lib. 22.

Thalelaei. Nota legem, fideicommissum a tutore relinqui posse, si pupillus ex testamento lucrum ca-

f) Malim τῶν ἀποδείξεων. g) Praefige ei vel simile quid ante ἐπὶ. gg) Adde τῷ ante παρόντι.

τος ἀπὸ διαθήκης, καὶ λοιπὸν ἐναγόμενος ἐκείνος τῇ τουτέλει λογίζεται φιδεϊκόμισσον. [Sch. q. III. 196.]

Ἐπόθου, ὅτι κατέλιπε τῷ ἐπιτρόπῳ ἐκ τῆς αὐτοῦ περιουσίας λεγάτων νομισμάτων ρ'. καὶ εἶπεν, ὅτι τὰ μὲν ν'. ἔχε σύ, ὡ ἐπίτροπε, τὰ δὲ πεντηκοντα δὸς Τυτίῳ. [Sch. q. III. 196.]

Ἀνατολίου. Τὸ καταλειφθὲν καὶ τῷ πονπίλλῳ λεγάτων ἢ φιδεϊκόμισσον ἐὰν ἀρνήται ὁ ἐπίτροπος, ὄρκον ἐναγαγέτω αὐτῷ ὁ πονπίλλος. [Sch. q. III. 196.]

Πρότερον λαμβάνων ἀπὸ τοῦ λεγαταρίου τὸν σκωφαντικόν, ὡς βιβ. μδ'. tit. α'. κεφ. ρνζ'. καὶ ἀναγνώθι ὄλον. [Sch. q. III. 196.]

Ἀναγνώθι βιβ. μδ'. tit. β'. κεφ. ξθ'. θεμ. γ'. ὁ φησιν· Εἰ καὶ ἡ μήτηρ ἰσχυρῶς οὐ δίδωσι τῷ παιδί ἐπίτροπον, ὅμως κληρονομοῦν αὐτὸν γράφουσα, καὶ διδοῦσα αὐτῷ ἐπίτροπον, δυνάται τὸν ἐπίτροπον ἀξιῶν, ἀποθνήσκοντος ἀνήβου τοῦ παιδὸς ἐτέρω τὴν κληρονομίαν ἀποκαταστήσαι. καὶ ὁ πατήρ γὰρ ἐν διαθήκῃ ἐξ ἀρχῆς ἀκέρω ἢ μετὰ ταῦτα γενομένη διδούς ἐπίτροπον δύνάται^{h)} ἀποκαταστήναι, αὐτοῦ καὶ διδόντος, εἴτε γενήσεται ὁ τοιοῦτος, εἴτε μὴ· ἀπὸ τοῦ παιδὸς γὰρ ταῦτα δοκεῖ δίδοσθαι. ἀμέλει ἐὰν παρὰ τοῦ ἐπιτρόπου τοῦ μηδὲν κερδάναντος^{hh)} αὐτῷ τῷ παιδί ληγατέω, οὐκ ἔρρωται. τὰ αὐτὰ καὶ ἐπὶ κορυάτωρος. κατὰ γούν τὴν τοιαύτην τοῦ μδ'. βιβ. παραπομπὴν θεματίων καὶ ἐνταῦθα λεγάτων καταλειφθῆναι ἀπὸ τῆς τοῦ τελευτήσαντος οὐσίας, καὶ τὸν ἐπίτροπον ὀρισθῆναι τοῦ δοῦναι, ὡς ἀφαιρούμενος καὶ κατεξουσιάζοντος τοῦ ἀνήβου καὶ τῆς διοικήσεως τῆς περιουσίας αὐτοῦ· καὶ διὰ τοῦτο ἀναγκαζόμενον ὁμοῦς. ὁ γὰρ ἐπίτροπος δεσποτικῶς εἰσφέρει καὶ τὴν πᾶσαν διοίκησιν αὐτεξουσιῶς ποιεῖ. [Sch. q. III. 196. sq.]

L. 6.
C. IV. 1.

μή. Γυνὴ τις ἐτελεύτησεν ἔχουσα παῖδας, ἔχουσα καὶ υἱὸν ἀδελφοῦ. ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀδελφοῦ κατέχευε πῦσαν τὴν κληρονομίαν, λέγων, μὴ εἶναι παῖδας αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ ἀπελευθέρους ἰδίους ὑπάρχειν. αἰρεθεὶς δὲ μεταξὺ αὐτῶν μεσίτης καὶ διαλαβὼν ἰδοκίμασεν, ὄρκον περὶ τῆς συγγενείαςⁱ⁾ καὶ τοῦ γένους παρασχέιν. ὅπερ καὶ γέγονεν. μετὰ ταῦτα ὁ υἱὸς τοῦ ἀδελφοῦ ἐδέηθη, αἰτῶν μηδὲν βλαβῆναι ἀπὸ τοῦ ταῦτα τὸν μεσίτην ὀρίσαι. καὶ λέγει ἡ διάταξις, ὅτι χρὴ φυλάττεσθαι τὸν τύπον τοῦ μεσίτου, καὶ μὴ ἀναψηλαφᾶσθαι τὸν ὄρκον.

γυνὴ τις ἐτελεύτησεν] Θεοδώρου. Συναγέσει τῶν δικαζόμενων ὄρκω τίμνεται καὶ τὰ περὶ γένους καὶ συγγενείας· καὶ οὐδὲν ἀνατρέπεται. μέμνησο τῆς α'. διατ. τοῦ προκειμένου τίτλου. [Sch. r. III. 197.]

αἰρεθεὶς δὲ μεταξὺ αὐτῶν μεσίτης] Μὴ αἰρετὸν δικαστὴν νοήσης τὸν μεσίτην, ἀλλ' ἀπλῶς μεσίτην καὶ συμβιβαστὴν ἐκείνων τῶν φιλονεικούντων· διὰ τοῦτο γὰρ λέγει . . . αὐτὸν ὁ νόμος. διὰ γὰρ τὸ πολυλόχλητον τῶν δίκων ἠθουλήθησαν ἀμφοτέρω τὰ μέρη λαβεῖν τινα μεσίτην καὶ συμβιβαστὴν, ὅς καὶ ἐπήγαγεν ὄρκον. ἴσθι γὰρ καθολικῶς λογῆ, ὅτι αἰρετὸς δικαστὴς ἐκείνος λογίζεται εἶναι, δι' οὗ καὶ συμφωνοῦν ἐκότερα τὰ μέρη πεποιήκασιν, δηλοῦν οὕτως, ὅτι οἷος ἂν παραβῆ τὰ κερκίμενα τῷ αἰρεθέντι μεταξὺ ἡμῶν δικαστῆ, οὗτος ἂν δώσει πρόγμα τὸδε. τοῦτον γὰρ τοῦ συμφωνοῦν μὴ γινόμενον οὐδέποτε ἂν νοήσης αἰρετὸν δικαστὴν. εἴτε δὲ περὶ αἰρετοῦ δικαστοῦ καὶ μεσίτου βιβ. ζ'. tit. β'. [Sch. s. III. 197.]

ὁ περὶ καὶ γέγονεν] Ὀρίσαντος γὰρ τοῦτο τοῦ μεσίτου ἔστρεψαν τὰ μέρη τὸν ὄρκον καὶ ἐδόθησανⁱⁱ⁾. καὶ σημειώσαι, ὅτι, εἰ καὶ μεσίτης αἰρεθεὶς ὄρκον ὀρίσει, καὶ δοθῆ ὁ ὄρκος, φυλάττεται, εἰ καὶ μὴ ὡς νεκεσαρίος, ἀλλ' οὖν ὡς βολυντάριος κατὰ τὴν α'. διατάξιν. [Sch. t. III. 197.]

L. 7.
C. eod.

μδ'.^{k)} Οὐδεὶς ὑπὲρ ἄλλον δικαζόμενος, ἢ συμφωνῶν, ἢ ὄρκον ἐπιφέρειν παρὰ γνώμην τοῦ δεσπότου τῶν πραγμάτων, πρόκριμα αὐτῷ^{kk)} ποιεῖ.

h) Fabr. in marg. addit: ἀξιῶν ἀπ. λεγάτων ἢ φιδεϊκόμισσον ἐκ τοῦ αὐτοῦ καὶ διδ. περιουσίας, εἴτε γ. hh) Fabr. κερδάναντος. i) Fortasse legendum ἐγγενείας, ut colligi potest ex scholio Theodori statim sequente. ii) Lege ἔδοσαν. k) Cap. 49. legitur apud Attal. tit. XVIII. §. 10. kk) Attal. addit ἦτοι βλάβην post αὐτῷ.

piat: et tutor postea tutelae conventus fideicommissum reputat.

Finge, testatorem ex suis bonis legatum centum nummorum reliquisse, et dixisse: quinquaginta, tutor, tibi habe, quinquaginta autem da Titio.

Anatolii. Si tutor legatum vel fideicommissum pupillo quoque relictum infitietur, pupillus iusiurandum ei deferat.

Prius accipiens a legatario iusiurandum calumniae, ut lib. 44. tit. 1. cap. 157. et lege totum.

Lege lib. 44. tit. 2. cap. 69. them. 3. quo dicitur: Licet mater tutorem filio valide non det, tamen si heredem eum instituerit, eique tutorem dederit, potest tutorem rogare, ut si filius impubes decesserit, alii hereditatem restituat. Nam et pater, qui tutorem dedit in testamento ab initio invalido, vel postea irrito facto, potest eum rogare, ut ex bonis suis relictum legatum aut fideicommissum restituat, sive is tutor erit, sive non: haec enim a pupillo dari videntur. Certe si a tutore nullum lucrum accipiente filio legaverit, id non valet. Idem et in curatore. Secundum hanc igitur allegationem lib. 44. finge et hoc loco legatum relictum esse ex bonis defuncti, et tutorem rogatum, ut praestaret fideicommissum, quod potestatem et auctoritatem tam in pupillum, quam bonorum eius liberam administrationem habeat: et ideo iurare compelli. Tutor enim rerum pupillarum dominus esse videtur, et ipse agit et convenitur, et totam administrationem pro arbitrio suo gerit.

XLVIII. Mulier quaedam decessit¹⁾ filios habens, habens etiam filium fratris. Filius fratris autem totam hereditatem possidebat, dicens, eos filios eius non esse, sed et libertos suos esse. Mediator autem inter eos acceptus²⁾, cognoscens decretum, iusiurandum de ingenuitate et genere praestari. Quod et factum est³⁾. Post haec fratris filius preces obtulit, postulans, ne arbitri decretum ullum sibi damnum afferret. Et ait constitutio, decretum arbitri servari oportere, nec iusiurandum retractari.

1) mulier quaedam decessit] Theodori. Consensu litigatorum generis et ingenuitatis quaestio iureiurando deciditur: et nihil retractatur. Memineris constit. 1. tituli propositi.

2) mediator autem inter eos acceptus] Mediatorem ne iudicem compromissarium esse putes, sed simpliciter mediatorem et conciliatorem utriusque contententis: ideo enim . . . ipsum lex vocat. Nam propter molestias litium utraque pars aliquem mediatorem et conciliatorem accipere volebat, qui et iusiurandum detulit. Scias enim generaliter, iudicem compromissarium illum intelligi, per quem et pactum utraque pars interposuit, quo cavetur, ut, qui sententiae arbitri inter utramque electi non steterit, rem illam praestet. Nam si hoc pactum interpositum non sit, nunquam iudicem compromissarium intelliges. Quaere autem de iudice compromissario et mediatore lib. 7. tit. 2.

3) quod et factum est] Nam cum hoc mediator decrevisset, acquieverunt partes in iureiurando, idque praestiterunt. Et nota, etiamsi mediator electus iusiurandum praestandum censuerit, et praestitum sit iusiurandum, illud servari, etsi non ut necessarium, at tamen ut voluntarium secundum constit. 1.

XLIX. Nemo pro altero litigans, vel paciscens, vel iusiurandum deferens¹⁾ citra voluntatem rerum domini, praecidium ei facit.

ἢ ὄρκον ἐπιφέρει] Θεοδώρου. Οὐκ ἐπιφέρει τίς τιν ὄρκον παρὰ γνώμην τοῦ δεσπότου τοῦ πράγματος, κἄν υἱὸς αὐτοῦ εἴη. ἀναγνώθῃ τὴν ἰβ'. διατάξιν τοῦ παρόντος τίτλου, λέγουσιν καὶ τὸ ἐκ τοῦ ἐναντίου, ὅτι ἐάν ἐπενεχθῇ ὄρκος τῷ μὴ ὅτι δεσπότη τοῦ πράγματος, ἀπὸ οὐδενὸς νοεῖται. ὑπέελε τὸν ἐπίτροπον διὰ τὴν ε'. διατάξιν τοῦ παρόντος τίτλου. πλὴν ἰσθι, ὅτι καὶ ὁ ἐπίτροπος δοκεῖ δεσπότης εἶναι τῶν προπιλλορίων πραγμάτων, καὶ ὁμνυσι περὶ αὐτῶν κατὰ τὴν ε'. διατάξιν τοῦ παρόντος τίτλου. ζῆτει βιβ. ιγ'. τι. α'. κεφ. γ'. θεμ. γ'. [Sch. u. III. 197.]

Τὸ κατὰ πόδας. Οὐδὲ υἱός, οὐδὲ τις ἄλλος οὔτε δικαζόμενος, οὔτε πακτεῖων, οὔτε ὄρκον παρὰ γνώμην τοῦ δεσπότου τῶν πραγμάτων ἐπιφέροντος¹⁾ αὐτῷ προκομία ποιῆσαι δύναται. ὅθεν εἰ χωρὶς μανδάτου σου τί ποτε περὶ τὰ σὰ πράγματα ὁ σὸς υἱὸς ἐχειρίσεν, καὶ μὴ συνήνεσας, οὐδὲν σοι ἀντίκειται. καὶ τὸ μὲν κατὰ πόδας οὕτως. τοῦτο δὲ τοῦ φακτου ἐστὶ, τὸ ἕτερον ἐντεῖλαισθαι τὸν πατέρα, καὶ ἐναντίον πράξαι τὸν υἱόν. σὺ γὰρ ὀφείλεις νοεῖν, ὅτι, κἄν μηδὲ ὅλας ἔπῃ μανδαίον, οὐδὲν προκομία γίνεται τῷ πατρὶ τοῦ παιδὸς τὸν ὄρκον ἐπενεχάτος. τοῦ ἔγνωσ καὶ ἐν τοῖς δὲ ἔββους, ὅτι οὐδέποτε παρὰ γνώμην τοῦ δεσπότου τῶν πραγμάτων δύναται ἕτερος ὄρκον ἐπενεχάειν. ὁμοῦσαι δὲ ὑπὲρ τινος καὶ υἱός, καὶ δούλος, καὶ κουράτωρ δύναται, ὡς ἐκέισε ἔγνωσ. [Sch. u. III. 197. sq.]

γ'. Ἐάν ὁ ἐνάγων ὁμώσει τὸν ἐπενεχθέντα αὐτῷ ὄρκον, ἢ ἐάν βουληθέντος ὁμοῦσαι αὐτοῦ συγχωρήσῃ αὐτῷ ὁ ἐναγόμενος ὁ τὸν ὄρκον ἐπαγαγών, κατὰ μίμησιν τῆς τελείας κρίσεως ἔχει τὴν ἀπὸ τοῦ ὄρκου ἀγωγήν.

ἐάν ὁ ἐνάγων] Θεοδώρου. Ἐἴτε ὁμοῦσαι, εἴτε συγχωρηθῇ τις τὸν ἐπενεχθέντα αὐτῷ ὄρκον, ἔχει τὴν ἰμφοκτουμι μμομυμένην τὴν ἰουδικαίαν. ἀναγνώθῃ τὴν ια'. διατάξιν τοῦ παρόντος τίτλου. [Sch. x. III. 198.]

τὸν ἐπενεχθέντα αὐτῷ ὄρκον] Εἰ γὰρ μὴ ἐπενεχθῇ ὁ ὄρκος, ἀλλ' αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν ὁμοῦσαι, οὐδὲν ὠφελείται. [Sch. γ. III. 198.]

συγχωρήσῃ αὐτῷ] Ὅποτε ὁ ὑκτωρ ὄρκον ἐπήγαγε τῷ ὄρω περὶ χροῦς, κακείνος ἀντεπήγαγεν αὐτῷ τὸν ὄρκον. [Sch. z. III. 198.]

κατὰ μίμησιν τῆς τελείας κρίσεως] Ἐγνωσ δὲ, ὅτι ὁ συγχωρηθῆς ὄρκος ἀπὸ δοθέντος νοεῖται. οὕτως καὶ ἐν τοῖς δὲ ἔββους εἶπεν, ὅτι ἔοικεν ὁ ὄρκος δικαστηρίῳ. καὶ εἰκότως τὴν ἰουδικαίαν μιμεῖται ἢ ἀπὸ τοῦ ὄρκου ἰμφοκτουμι. ὡς περὶ γὰρ μετὰ καταδίκην οὐ ζῆτεῖ^{m)}, πότερον χροῦστων τις ἢ μὴ χροῦστων κατεδικάσθη, οὕτως οὐδὲ μετὰ τὸν ὄρκον γίνεται ζήτησις, ὡς ἔγνωσ καὶ ἐν τοῖς δὲ ἔββους. ἀλλὰ καὶ ἰσχυρότερος ἐστὶν ὁ ὄρκος· τοῦτον γὰρ οὐδὲ ἐκκλητος ἀνατρέπει. [Sch. a. III. 198.]

να'.ⁿ⁾ Ἐπενεχθέντος τοῦ ὄρκου ὀφείλει ὁ ἐναγόμενος^{o)} ὁμοῦσαι, ἢ καταβαλεῖν, ἢ ἀντεπαγαγεῖν· εἰ μὴ ἄρα ὁ ἐνάγων ἐμποδίζει, μὴ ἀνεχόμενος^{p)} αὐτὸς παρῶσαι τὸν περὶ συκοφαντίας ὄρκον^{q)}· ὅτι αὐχὼς συκοφαντῶν σε βούλομαι λαβεῖν παρὰ σοῦ ὄρκον, ἀλλ' ὡς νομίζω δικαίως ἐνάγειν.

ἐπενεχθέντος τοῦ ὄρκου] Θεοδώρου. Ὁ ἐπιφέρων τιν ὄρκον, εἰ ὁμοῦσαι τὸν περὶ καλομνίας, καλῶς ἀπαιτεῖ, τὸν διάδικον αὐτοῦ ὁμοῦσαι, ὡς θέλει. πλὴν ἐκείνος δύναται ἀντεπάγειν αὐτῷ τὸν ὄρκον, μὴ θέλων ὁμοῦσαι. τοῦτο δὲ ἢ οἷον νραρά φησι. καὶ σημειῶσαι, ὅτι οὐδὲ ἀντεπιφέρεται ὁ ὄρκος, εἰ μὴ ὁμοῦσαι τὸν περὶ καλομνίας. ἰστέον, ὅτι φησὶ καὶ ἢ ἰβ'. διατ. τοῦ παρόντος τιτ. καὶ νόησον τὴν παροῦσαν μετ' αὐτῆν. [Sch. b. III. 198.]

Τὸ κατὰ πόδας. Ἐπενεχθέντος ὄρκου ὁ ἐναγόμενος, εἰ μὴ παρὰ τοῦ ἐνάγοντος ἐκ τοῦ μὴ παρῶσαι τὸν περὶ κα-

1) vel iusiurandum deferens] Theodori. Iusiurandum quis alicui non defert citra voluntatem rei domini, licet eius filius sit. Lege constitutionem 12. huius tituli, hoc etiam a contrario dicentem, si iusiurandum ei, qui rei dominus non est, delatum sit, pro nullo haberi. Excipe tutorem propter constit. 5. huius tituli. Verum scias, tutorem rerum pupillarum dominum esse videri, et de his iurare secundum constit. 5. huius tituli. Quaere lib. 13. tit. 1. cap. 3. them. 3.

Τὸ κατὰ πόδας. Nec filius, nec quisquam alius neque litigando, neque paciscendo, neque iusiurandum citra voluntatem domini rerum deferendo, praeiudicium ei faeere potest. Unde si citra mandatum tuum aliquid circa res tuas filius tuus gessit, nec assensus es, nihil tibi obstat. Atque ita τὸ κατὰ πόδας. Hoc autem facti est, aliud patrem mandasse, et aliud filium gessisse. Tu enim scire debes, licet mandatum plane non intercesserit, nullum praeiudicium patri fieri filio iusiurandum deferente. Hoc didicisti et in libris *de rebus*, nunquam citra voluntatem rerum domini iusiurandum alium deferre posse. Iurare autem pro aliquo et filius, et servus, et curator potest, ut ibi didicisti.

L. Si actor¹⁾ iuraverit delatum sibi iusiurandum²⁾, vel si, cum iurare vellet, reus, qui iusiurandum detulit, id ei remiserit³⁾, ad similitudinem rei iudicatae⁴⁾ habet actionem ex iureiurando. Lr8.
C. IV. I.

1) si actor] Theodori. Sive iuraverit quis, sive iusiurandum ei delatum remissum sit, in factum actionem habet, quae actionem iudicati imitatur. Lege constitut. 11. huius tituli.

2) delatum sibi iusiurandum] Si enim reus non detulerit, sed ipse per se iuraverit, nihil ei proficit.

3) id ei remiserit] Cum actor reo iusiurandum detulit de debito, et ille ei iusiurandum retulit.

4) ad similitudinem rei iudicatae] Didicisti autem, iusiurandum remissum pro dato haberi. Sic etiam in libris *de rebus* dixit, iusiurandum iudicio simile esse. Et merito actio in factum ex iureiurando imitatur actionem iudicati. Sicut enim post condemnationem non quaeritur, utrum quis debens, an non debens condemnatus sit, ita nec post iusiurandum quaestio fit, ut didicisti in libris *de rebus*. Quin imo iusiurandum maiorem vim habet: hoc enim ne appellatio quidem rescindit.

LI. Delato iureiurando¹⁾ debet reus iurare, aut solvere, aut iusiurandum referre: nisi forte actor impedierit, qui ipse de calumnia iurare non vult: scilicet se non calumniandi animo iusiurandum deferre, sed quod existimet, se iustam litem instituere. L. 9.
C. ead.

1) delato iureiurando] Theodori. Qui iusiurandum alicui defert, si de calumnia iuraverit, recte desiderat, ut adversarius ipsius iuret, ut vult. Verum ille iusiurandum ei referre potest, si iurare nolit. Hoc autem ait Novella 73. Et nota, iusiurandum non referri, nisi iuret de calumnia. Sciendum est, idem dicere constitutionem 12. huius tituli. Et intellige praesentem post ipsam.

Τὸ κατὰ πόδας. Delato iureiurando reus, si non actor, quominus de calumnia iuret, impedimento sit,

1) Fabr. in marg. emendat ἐπιφέρων. m) Lege ζητεῖται. n) Cap. 51. legitur in Syn. p. 243. et apud Harm. I. 7. §. 6. o) τοῦ addunt Syn. Harm. Deest apud Fabr. oo) ἢ ante ὁμοῦσαι addunt Syn. Harm. p) Lege ἀνεχόμενος cum Synopsi. Fabr. ἐνεχόμενος. q) Syn. et Harm. post ὄρκον addunt: χρὴ γὰρ πρότερον τὸν ἐπιφέροντα τὸν ὄρκον αὐτὸν ὁμοῦσαι τὸν περὶ συκοφαντίας ὄρκον, ὅτι οὐχ κ. τ. λ. ut in textu. qq) Malim κατ'.

λουμνίας ὄρκον ἐμποδισθῆ, διὰ τοῦ δικαστοῦ καταβαλεῖν ἢ ὁμοῦσαι, εἰ μὴ ἄρα ἀντεπιφέρει τὸν ὄρκον, ἀναγκασθήσεται. [Sch. b. III. 198.]

Ἐρώτησις. Ἄρ' οὖν μετὰ τὸ ὁμοῦσαι τὸν ἄκτωρα τὸν συκοφαντικὸν δύναται ὁ ἄρκος ἀντεπάξει αὐτῷ καὶ τὸν τέλειον; ἐγὼ μὲν οὐκ ἴσθμι. ἀλλὰ γὰρ εὐρίσκω τὸν Παλαιὸν λέγοντα, ὅτι καὶ μετὰ τὸ ὁμοῦσαι τὸν συκοφαντικὸν ἐπαχθῆσεται καὶ ὁ τέλειος τῷ ἄκτωρι παρὰ τοῦ ἕου. ἀλλὰ γὰρ εὐρίσκω τὸν Παλαιὸν λέγοντα, ὡς ἐν θέματι γ'. τοῦ λδ'. κερ. ὃν ἀνάγνωθι καὶ ἀναγκάως, ὅτι πρὸ τοῦ ὁμοῦσαι τὸν ἄκτωρα τὸν συκοφαντικὸν ἐπαχθῆσεται αὐτῷ παρὰ τοῦ ἕου ὁ τέλειος, οὐ μὴν μετὰ τὸ ὁμοῦσαι τὸν συκοφαντικὸν, ᾧ καὶ αὐτὸς συντίθεμαι. [Sch. b. III. 198. sq.]

L. 10. C. IV. I. νβ'. Καὶ ἐπὶ τῆς περὶ παρακαταθήκης ἀγωγῆς, ὡς ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν καλῆ πίστει, δύναται ὁ ὄρκος ἐπιερχθῆναι.

καὶ ἐπὶ τῆς περὶ παρακαταθήκης] Θαλελαίου. Τὸ κατὰ πόδας. Ἐπὶ τῆς δευτέρας ἀγωγῆς, ἧς περὶ παρακαταθήκης ἔγραψα (1) δοθέντων κινεῖται, ὁ ὄρκος κατὰ μίμησιν τῶν ἄλλων ἀγωγῶν ἐπιφέρεται. Καὶ τὸ μὲν κατὰ πόδας οὕτως. μὴ στενώσης δὲ τὸ νόμιμον τῆς διατάξεως, ὥστε τότε ἐπιφέρεσθαι τὸν ὄρκον, ὅτε ἀγράφως ἢ παραθήκη δίδοται. Θεματισμοῦ γὰρ ἕνεκεν τοῦτο εἰρηται τῇ διατάξει διὰ τὸ μάλιστα ἐν τοῖς ἀγράφοις ἐλλείπειν τὰς ἀποδείξεις. [Sch. c. III. 199.]

Θεοδώρου. Καλῶς ὁμνίει τις καὶ ἐπὶ ἀγράφου παραθήκης, ὡς περὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν βόνα φίδε ἀγωγῶν. ἀνάγνωθι τὴν πη. νεαρῶν συμβουλευούσαν, πάντως τὰς παραθήκας ἀγράφως, ἢ ἐπὶ μαρτύρων δίδοσθαι. [Sch. c. III. 199.]

ὡς ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν καλῆ πίστει] Ζήτει κερ. μέ. καὶ τὸν ἐπαυθῆ θεματισμένον Θεοδώρου, καὶ τὴν αὐτοῦ παραγραφήν καὶ διδασκαλίαν ἀναγκαίαν οὖσαν καὶ βιβ. κγ'. tit. α. κερ. νδ'. θεμ. α'. ἐν τέλει, καὶ τὴν ἐκείσε παραγραφήν. [Sch. d. III. 199.]

L. 11. C. eod. νγ'. Ἐάν τις ἐπαγαγὼν ὄρκον τινὲ, πρὶν ὁμοθῆναι τὸν ὄρκον μεταμεληθεὶς μηκέτι βουληθεὶ τὸν ὄρκον δοθῆναι^{α)}, ὡς εὐπορήσους ἐτέρων ἀποδείξεων, μηκέτι ἔξεστω αὐτῷ ἐκ δευτέρου ἐπιφέρειν τὸν ὄρκον, ἐπειδὴ^{β)} ἄπαξ ἀπηγόρευσε καὶ οὐκ ἔστι δίκαιον, ἀποτυχία τῶν ἄλλων ἀποδείξεων πάλιν εἰς τὸν ὄρκον ἐπιστρέφειν^{γ)}. μᾶλλον δὲ τότε ἔξεστιν τῷ ἐπάγοντι τὸν ὄρκον καὶ μίμησιν αὐτὸν λαβόντι μεταμελεῖσθαι, ἕως ὅτε ἀπόφασις ἐξέλθῃ ἐπιτρέπουσα δοθῆναι τὸν ὄρκον. ἀποφάσεως γὰρ ἄπαξ ἔξελεχθείσης^{δ)} καὶ δηλονότι μὴ ἐπιδοθείσης^{ε)} ἢ γενομένης μὲν^{ς)} ἐκκλήτου, βεβαιωθείσης δὲ τῆς πρώτης ἀποφάσεως ἐν τῷ δικαστηρίῳ τῆς ἐκκλήτου, οὐκέτι ἔξεστι μετακαλεῖσθαι^{α)} τῷ ἐπαγόντι^{β)} τὸν ὄρκον, καὶ μεταπηδῆναι πρὸς ἐτέρας ἀποδείξεις, ἵνα μὴ ἄνωθεν δικαζόμενος τὸ τέλος τῆς πρώτης ὑποθέσεως ἀρχὴν δευτέρου δικαστηρίου ποιήσεται.

Ἐάν τις ἐπαγαγὼν ὄρκον] Θεοδώρου. Ὁ ἐπιφέρων τινὲ ὄρκον δύναται πρὸ τοῦ δεξασθαι τὸν ὄρκον μετατραπήναι εἰς ἀπόδειξιν. ἐάν δὲ παραλείψῃ τὸν ὄρκον μὴ ἀποδείξει, ὁ διαβεβαιούται, οὐ δύναται ἐπὶ τὸν ὄρκον ἐπιμελεθῆναι. [Sch. e. III. 199.]

Ἐρώτησις. Καὶ πῶς εἴρηται ἐν τῇ ε'. διατ. τοῦ παρόντος tit., ὅτι τοῦ διαβεβαιουμένου μὴ δεικνύοντος, ὁ λέγει, ὄρκος ἐπιφέρεται τῷ διαδίκῳ αὐτοῦ; [Sch. e. III. 199.]

Θεοδώρου. Ἡ εἰρημένη ε'. διάταξις φησιν, ὅτι δύναται ὁ δικαστὴς ἐπιφέρειν τὸν ὄρκον τῷ ἕου, τοῦ ἄκτωρος μὴ ἀποδεικνύοντος. τοῦτο δὲ καὶ ἡ γ'. νεαρὰ φησιν. ἀλλ' ὡς ἐγνωμῆν ἐν γ'. διατάξει τοῦ παρόντος τίτλου, δύναται ὁ δικαστὴς ᾧ θέλει ἐπιφέρειν τὸν ὄρκον ἐν ἀπορίᾳ ἀποδείξεων. ἢ δὲ

per iudicem solvere, vel iurare cogetur, nisi referat iusiurandum.

Interrogatio. An ergo, postquam actor de calumnia iuravit, reus ipsi iusiurandum principale referre potest? Equidem nescio. Nam alibi quidem invenio Antiquum dicentem, etiam post iusiurandum calumniae praestitum iusiurandum principale actori a reo deferri. Alibi autem invenio Antiquum dicentem, ut in them. 7. cap. 34. quem lege et necessario, antequam actor de calumnia iuraverit, deferri ei a reo iusiurandum principale, non etiam postquam de calumnia iuravit. Cui et ego assentior.

LII. Etiam in actione depositi¹⁾, sicut in ceteris bonae fidei iudiciis²⁾, iusiurandum deferri potest.

1) etiam in actione depositi] Thalelaei. Τὸ κατὰ πόδας. In actione depositi, quae de rebus quasi sine scriptis datis movetur, iusiurandum ad exemplum aliarum actionum deferretur. Et ita quidem τὸ κατὰ πόδας. Ne autem restringas ius constitutionis, ut tunc iusiurandum deferatur, cum depositum sine scripto datur. Hoc enim in specie constitutionis dicitur, quia in his potissimum, quae sine scripto fiunt, probationes deficiunt.

Theodori. Recte quis iurat etiam in deposito, quod sine scripto fit, sicut in ceteris bonae fidei iudiciis. Lege Novellam 88. suadentem, ut depositum omnino ex scripto fiat, aut testibus adhibitis.

2) sicut in ceteris bonae fidei iudiciis] Quaere cap. 45. et ibi Theodorum, qui speciem ponit, et eius adnotationem et doctrinam necessariam: et lib. 23. tit. 1. cap. 59. them. 1. in fine, et ibi adnotationem.

LIII. Si quis iusiurandum alicui detulerit¹⁾, et antequam iuratum fuerit, poenitentia actus praestari iusiurandum non amplius voluerit, utpote aliis probationibus abundans, non amplius ei licet iterum iusiurandum deferre, cum semel renuntiavit: et aequum non est, aliis probationibus destitutum rursus ad iusiurandum redire. Eousque autem liceat iusiurandum deferenti, quod nondum praestitum est, poenitentiam agere, quousque sententia lata fuerit²⁾, quae iusiurandum dari iubeat. Nam sententia semel lata, et appellatione non interposita³⁾, aut interposita quidem, priore autem sententia in iudicio appellationis confirmata⁴⁾, non amplius ei, qui detulit, iusiurandum revocare licet, et ad alias probationes transire, ne denuo litigans finem prioris negotii, alterius iudicii initium faciat.

1) si quis iusiurandum — detulerit] Theodori. Qui iusiurandum alicui defert, antequam iusiurandum accipiatur, ad probationem se convertere potest. Si vero omisso iureiurando non probaverit, quod affirmat, ad iusiurandum redire non potest.

Interrogatio. Quomodo vero dictum est in const. 5. huius tituli, si is, qui affirmat, non probet, quod dicit, iusiurandum deferri adversario eius?

Theodori. Constitutio 5. supradicta ait, iudicem iusiurandum deferre posse reo, actore non probante. Hoc etiam dicit Novella 73. Verum, ut didicimus in const. 3. huius tituli, iudex inopia probationum iusiurandum deferre potest, cui voluerit. Haec autem consti-

r) Lege ἀγράφως. s) L. 11. C. h. 1. legitur in Syn. p. 243. Usque ad verba εἰς τὸν ὄρκον ἐπιστρέφειν exhibet eam Harm. I. 7. §. 8. t) τινὲ πρὶν ὁμοθῆναι τὸν ὄρκον deest in Syn. u) Syn. Harm. δοθῆναι τὸν ὄρκον. v) Syn. ἐπέ. w) Syn. ἀποστρέφειν. Malim ἐπιστρέφειν cum Harm. x) Syn. ἐνεχθείσης. y) Syn. καὶ ἐκκλήτου μὴ ἐπιδοθείσης, omissis δηλονότι. z) μὲν deest in Syn. a) Syn. μεταμελεῖσθαι. b) Syn. ἐπιερχόντι.